

> Retouradres Postbus 20701 2500 ES Den Haag

Bestuursstaf

Directie Communicatie

Locatie

Den Haag - Plein-
Kalvermarkt.
Kalvermarkt 32
's-Gravenhage

Postadres

Kalvermarkt 38
2511 CB 'S-GRAVENHAGE
MPC 58B

Contactpersoon

mr. K.M.A. Snijders
Woo-functionaris

Datum
Betreft

23 JUNI 2022

Besluit op uw Woo-verzoek

Geachte

Bij brief van 17 maart 2022 heeft u op grond van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) een verzoek ingediend. Omdat per 1 mei 2022 de Wet open overheid (Woo) als vervanger van de Wob in werking is getreden en de Woo niet voorziet in overgangsrecht, wordt uw verzoek behandeld met inachtneming van de bepalingen uit de Woo. In uw verzoek vraagt u informatie openbaar te maken over de wijziging van het Besluit Erfgoedwet archeologie (BEa) over de periode 1 januari 2017 tot en met 17 maart 2022.

De Erfgoedwet is op 1 juli 2016 in werking getreden. De uitvoering van die wet bracht in de praktijk enkele uitdagingen met zich mee, waardoor uiteindelijk de conclusie is getrokken dat mogelijk wijzigingen aangebracht zouden moeten worden aan het onderliggende BEa.

De wijziging van het BEa is begonnen met de 'Startnota aanpassing AMvB archeologie'. Het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft deze startnota op 21 juni 2019 voor het eerst aan Defensie toegezonden met het verzoek daar een reactie op te geven. Bij de beantwoording van uw verzoek heb ik dat specifieke moment dan ook als startpunt gebruikt, omdat Defensie op dat moment pas formeel betrokken is geraakt bij de wijziging.

Inventarisatie documenten

In antwoord op uw verzoek is een inventarislijst opgesteld van de door u gevraagde documenten. De inventarislijst is als bijlage bij dit besluit gevoegd. Indien ik in het besluit verwijs naar een specifiek document, gebruik ik daarbij de nummering zoals die is opgenomen in de inventarislijst.

Besluit

De documenten met nummers 1.1, 4.1, 5.1, 6.1, 6.2, 7.1, 10.1, 10.2, 11.1, 14.1, 15.1, 18.1, 19.1, 21.1, 24.1 t/m 24.4, 26.1, 29.1, 29.2, 34.1 t/m 34.4, 37.1, 38.1, 41.1, 44.1, 45.1, 45.2, 47.1, 48.1, 49.1, 50.1, 50.2, 52.1, 52.2, 53.1, 53.2, 56.1, 59.1 t/m 59.3, 60.1, 62.1, 62.2, 64.1 en 65.1 maak ik niet openbaar. De documenten met nummers 13 en 67 maak ik volledig openbaar. De overige documenten maak ik gedeeltelijk openbaar.

www.defensie.nl

Onze referentie

BS2022013977

Uw referentie

NM-202202

Bijlagen

diversen

*Bij beantwoording, datum,
onze referentie en onderwerp
vermelden.*

Ik licht mijn besluit hierna toe.

Bestuursstaf
Directie Communicatie

Datum 23 JUNI 2022

Onze referentie
BS2022013977

Overwegingen

Iedereen heeft op grond van artikel 1.1 van de Woo het recht om overheidsinformatie op te vragen zonder daarbij een reden te hoeven noemen. Het uitgangspunt is dat overheidsinformatie openbaar is. Dit kan anders zijn als er uitzonderingsgronden van toepassing zijn. Deze uitzonderingsgronden staan in hoofdstuk 5 van de Woo. Bij de beoordeling moet ik het algemeen belang van openbaarheid afwegen tegen de belangen die de uitzonderingsgronden beschermen. In het algemeen geldt hierbij de regel dat wanneer ik informatie aan u verstrek, het openbaar is voor een ieder.

Reeds openbaar

De Woo is niet van toepassing op documenten die reeds openbaar zijn. Dit betekent dat op mij niet de verplichting rust om dergelijke documenten nogmaals openbaar te maken.

Zoals u bekend is, is het gewijzigde BEa aangeboden geweest voor internetconsultatie en heeft eenieder de mogelijkheid gekregen om een reactie te plaatsen op de documenten. U heeft daar ook gebruik van gemaakt. Op de internetpagina van de consultatie¹ is het gewijzigde BEa en de bijbehorende toelichting te vinden. Tevens vindt u daar de ingediende reacties naar aanleiding van de consultatie.

Voor zover reeds openbare documenten niet op de internetpagina van de consultatie te vinden zijn, heb ik volstaan met een verwijzing naar de vindplaats van het document in de inventarislijst.

Eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer (artikel 5.1, tweede lid, aanhef en onder e)

In alle documenten staan persoonsgegevens van medewerkers en derden, zoals namen, e-mailadressen, handtekeningen, telefoonnummers en andere gegevens die herleidbaar zijn tot deze personen. Deze persoonsgegevens maak ik op grond van artikel 5.1, tweede lid, aanhef en onder e, van de Woo onleesbaar.

Het gaat om medewerkers die niet wegens hun functie in de openbaarheid treden. Daarnaast vormt openbaarmaking van deze persoonsgegevens een inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van de medewerkers en die van derden. Het belang van eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen weegt daarom in deze gevallen zwaarder dan het belang van openbaarheid.

Intern beraad met de daarin opgenomen persoonlijke beleidsopvattingen (artikel 5.2 Woo)

Documenten kunnen zijn opgesteld ten behoeve van intern beraad. Uit de wetsgeschiedenis blijkt dat onder het begrip 'documenten opgesteld ten behoeve van intern beraad' onder meer moeten worden begrepen: nota's van ambtenaren, correspondentie tussen de onderdelen van een ministerie en tussen ministeries onderling, concepten van stukken, agenda's, notulen, samenvattingen en conclusies van interne besprekingen en rapporten van ambtelijke adviescommissies. Onder persoonlijke beleidsopvattingen worden verstaan

---

¹ <https://www.internetconsultatie.nl/archeologiebesluit>

ambtelijke adviezen, visies, standpunten en overwegingen ten behoeve van intern beraad, niet zijnde feiten, prognoses, beleidsalternatieven, de gevolgen van een bepaald beleidsalternatief of andere onderdelen met een overwegend objectief karakter.

Bestuursstaf
Directie Communicatie

Datum 23 JUNI 2022

Onze referentie
BS2022013977

Artikel 5.2, eerste lid, van de Woo bepaalt dat uit documenten die zijn opgesteld ten behoeve van intern beraad, geen informatie wordt verstrekt over persoonlijke beleidsopvattingen. Achtergrond van deze bepaling is dat ambtenaren vrij hun opvatting moeten kunnen geven over beleidskwesties en beleidskeuzes. Een zekere mate van intimiteit en veiligheid is noodzakelijk om te kunnen komen tot een effectieve besluitvorming.

In diverse documenten komen ook persoonlijke beleidsopvattingen van ambtenaren voor. Deze maak ik met het oog op een goede en democratische bestuursvoering openbaar in niet tot personen herleidbare vorm, zoals is bepaald in artikel 5.2, tweede lid, van de Woo.

De documenten met nummers 1.1, 4.1, 5.1, 6.2, 7.1, 10.1, 10.2, 11.1, 14.1, 18.1, 19.1, 26.1, 29.1, 29.2, 34.2, 37.1, 39.1, 41.1, 44.1, 45.1, 45.2, 47.1, 49.1, 50.1, 50.2, 52.1, 52.2, 53.1, 53.2, 56.1, 59.1 t/m 59.3, 60.1, 62.1 en 64.1 hebben een conceptstatus, omdat de documenten op dat moment nog aan verandering onderhevig waren.

Doorgaans worden enkel definitieve versies van documenten openbaar gemaakt. Conceptdocumenten bevatten immers persoonlijke beleidsopvattingen voor zover deze afwijken van het definitieve document. De documenten met nummers 1.1, 4.1, 5.1, 6.2, 7.1, 10.1, 10.2, 11.1, 14.1, 18.1, 19.1, 26.1, 29.1, 29.2, 34.2, 37.1, 39.1, 41.1, 44.1, 45.1, 45.2, 47.1, 49.1, 50.1, 50.2, 52.1, 52.2, 53.1, 53.2, 56.1, 59.1 t/m 59.3, 60.1, 62.1 en 64.1 maak ik om die reden niet openbaar.

Ik vertrouw erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

De Minister van Defensie
voor deze
De Secretaris-Generaal

mr. G.E.A. van Craaikamp

Belanghebbenden kunnen binnen zes weken na bekendmaking van dit besluit bezwaar indienen bij de Minister van Defensie. Het bezwaarschrift dient te worden gericht aan Diensten Centrum Juridische Dienstverlening, Commissie advisering bezwaarschriften Defensie, Postbus 90004, 3509 AA Utrecht. Het bezwaarschrift moet zijn ondertekend, een dagtekening bevatten en van de naam en het adres van de indiener zijn voorzien. Uit het bezwaarschrift moet duidelijk blijken tegen welk besluit en op welke gronden bezwaar wordt gemaakt.

Inventarislijst

Nr.	Datum	Document	Beoordeling	Woo	Opmerking
1	21-6-2019	Startnota aanpassing AMvB archeologie_1338799.docx.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E	
1.1	21-6-2019	Startnota aanpassing AMvB archeologie_1338799.docx	Niet openbaar		Concept
2	16-7-2019	RE Startnota aanpassing AMvB archeologie_1338799.docx.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E	
3	16-7-2019	Startnota aanpassing AMvB archeologie_1338799.docx	Deels openbaar	5.1.2,E	
4	15-10-2019	conceptbrief OCW over WOII-erfgoed en bergen vliegtuigwrakken.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E	
4.1	15-10-2019	20191015 Brief erfgoed WO II track changes M.OCW en Def.docx	Niet openbaar		Concept
5	15-10-2019	RE Samenwerking vliegtuigbergers en archeologen.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E	
5.1	17-10-2019	20191015 Brief erfgoed WO II track changes M.OCW en Def.docx	Niet openbaar		Concept
6	17-10-2019	RE conceptbrief OCW over WOII-erfgoed en bergen vliegtuigwrakken.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E	
6.1	17-10-2019	2016010771-BIDKL.pdf	Niet openbaar		Buiten reikwijdte
6.2	17-10-2019	20191015 Brief erfgoed WO II track changes M.OCW en Def en DJZ.docx	Niet openbaar		Concept
7	17-10-2019	RE conceptbrief OCW over WOII-erfgoed en bergen vliegtuigwrakken.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E	
7.1	18-10-2019	20191018 Brief erfgoed WO II track changes M.OCW en Def.docx	Niet openbaar		Concept
8	18-10-2019	Commentaar Defensie erfgoed-brief.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E	
9	18-10-2019	RE Commentaar Defensie erfgoed-brief.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E	
10.1	23-10-2019	Brief erfgoed WO II track changes M.OCW.docx	Niet openbaar		Concept
10.2	23-10-2019	Brief erfgoed WO II tekenversie M.OCW.docx	Niet openbaar		Concept
10	23-10-2019	FW brief WO II.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E	
11.1	23-10-2019	Brief erfgoed WO II track changes M.OCW laatste puntje op de i.docx	Niet openbaar		Concept
11	23-10-2019	FW brief WO II.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E	
13	23-10-2019	20191023 Interne toelichting brief OCW Erfgoed WOII.docx	Volledig openbaar		
12	23-10-2019	RE brief WO II.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E	

14.1	7-11-2019	SIKB project Modern oorlogserfgoed in relatie tot de archeologische uitvoering def CCvD wijzigingen nov.docx	Niet openbaar		Concept
14	7-11-2019	FW aangepast rapport.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E	
15.1	19-11-2019	20191105 kamerbrief-inzake-visie-erfgoed-uit-de-tweede-wereldoorlog.pdf	Niet openbaar		Reeds openbaar: Kamerstuk 32 820, nr. 321
15	19-11-2019	RE conceptbrief OCW over WOII-erfgoed en bergen vliegtuigwrakken.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E	
16	19-11-2019	RE conceptbrief OCW over WOII-erfgoed en bergen vliegtuigwrakken.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E	
17	10-2-2020	Vliegtuigbergingen en archeologisch onderzoek.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E	
18	4-3-2020	RE concept uitnodiging vliegtuigbergingen.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E	
18.1	4-3-2020	Uitnodiging bijeenkomst vliegtuigbergingen.docx	Niet openbaar		Concept
19	9-3-2020	RE concept uitnodiging vliegtuigbergingen.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E	
19.1	9-3-2020	20200309 Uitnodiging bijeenkomst vliegtuigbergingen tc DvdL.docx	Niet openbaar		Concept
20	13-3-2020	Gesprek OCW BZK vliegtuigbergingen.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E	
21.1	19-3-2020	kamerbrief-nationaal-programma-berging-vliegtuigwrakken-met-nog-vermiste-vliegers-uit-de-tweede-wereldoorlog.pdf	Niet openbaar		Reeds openbaar: Kamerbrief met kenmerk 2018- 0000820816
21	19-3-2020	RE Berging vliegtuigwrakken.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E	
22	19-3-2020	Re Berging vliegtuigwrakken.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E	
23	19-3-2020	RE Berging vliegtuigwrakken.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E	
24.1	31-3-2020	20181016 FINAL nationaal_programma_berging_vliegtuigwrakken_met_nog_vermiste_vliegers_uit_de_Tweede_Wereldoorlog.docx	Niet openbaar		Reeds openbaar: Kamerbrief met kenmerk 2018- 0000820816
25	31-3-2020	20200331 Overdrachtdossier Vliegtuigwrakken.docx	Deels openbaar	5.1.2,E	
24.2	31-3-2020	2018 01 18 SV lid Haga aan MinBZK MinDef en MinVWS Oorlogswrakkenin Ne.._.docx	Niet openbaar		Reeds openbaar: https://zoek.officiëlebezoekendmaking.nl/kv-tk-2018Z00601

[illegible]

27	21-4-2020	Fwd Conceptbeleidsreactie verkenningen 270320.docx.pdf	Deels openbaar	5.1,2,E	
28	21-4-2020	Fwd Conceptbeleidsreactie verkenningen 270320.docx.pdf	Deels openbaar	5.1,2,E	
29.1	22-4-2020	Memorie van toelichting aanpassing BEA algemeen.docx	Niet openbaar		Concept
29.2	22-4-2020	9380 - Conceptbesluit -Wijziging Bea-versie Defensie.docx	Niet openbaar		Concept
29	22-4-2020	Memorie van toelichting aanpassing BEA algemeen.docx.pdf	Deels openbaar	5.1,2,E	
30	14-5-2020	RE Memorie van toelichting aanpassing BEA algemeen.docx.pdf	Deels openbaar	5.1,2,E	
31	24-6-2020	RE conceptbrief OCW over WOII-erfgoed en bergen vliegtuigwrakken AMVB.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E	
32	24-6-2020	200624 voorstel vliegtuigbergingen voor GRO DEF.docx	Deels openbaar	5.1,2,E	
33	24-6-2020	Erfgoedwet - standpunt Ministerie van Defensie 2017.docx	Deels openbaar	5.1,2,E	
34.1	5-8-2020	Erfgoedwet.docx	Niet openbaar		Reeds openbaar via internetconsultatie
34	5-8-2020	1. Reactie Defensie concept Besluit Erfgoedwet archeologie, 2. samenwerking archeologen en (militaire) bergingsspecialisten en 3. samenwerking militair erfgoed.pdf	Deels openbaar	5.1,2,E, buiten reikwijdte	
34.2	5-8-2020	9380 - Wijziging BEa - Besluit + toelichting schone versie voor DEF en I&W.docx	Niet openbaar		Concept, definitieve versie openbaar via internetconsultatie
34.3	5-8-2020	kamerbrief-inzake-visie-erfgoed-uit-de-tweede-wereldoorlog.pdf	Niet openbaar		Reeds openbaar: https://www.twee.dekamer.nl/kamerstukken/detail/2019Z21264/2019D44287

34.4	5-8-2020	ingen_erfgoedthema's_archeologie,_militair_erfgoed,_herinneringen_erfgoed_en_erfgoed_van_na_1965.pdf	Niet openbaar		Reeds openbaar: https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-32820-351.htm
35	18-8-2020	RE 1. Reactie Defensie concept Besluit Erfgoedwet archeologie, 2. samenwerking archeologen en (militaire) bergingsspecialisten en 3. samenwerking militair erfgoed.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E, buiten reikwijdte	
36	20-8-2020	RE 1. Reactie Defensie concept Besluit Erfgoedwet archeologie, 2. samenwerking archeologen en (militaire) bergingsspecialisten en 3. samenwerking militair erfgoed.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E, 5.2.1, buiten reikwijdte	
37.1	6-9-2020	9380 - Wijziging BEa - Besluit + toelichting schone versie voor DEF en I&WSOVb.docx	Niet openbaar		Concept, definitieve versie reeds openbaar via internetconsultatie
37	6-9-2020	RE 1. Reactie Defensie concept Besluit Erfgoedwet archeologie, 2. samenwerking archeologen en (militaire) bergingsspecialisten en 3. samenwerking militair erfgoed.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E, buiten reikwijdte	
38	17-11-2020	FW 9380 - Wijziging BEa - Besluit + toelichting schone versie voor DEF en I&W.docx.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E	
38.1	17-11-2020	2910 - Wijziging BEa - Besluit (schoon).docx	Niet openbaar		Concept, definitieve versie reeds openbaar via internetconsultatie
39	18-11-2020	RE Afspraak inplannen RE 9380 - Wijziging BEa - Besluit + toelichting schone versie voor DEF en I&W.docx.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E	
40	10-12-2020	RE 9380 - Wijziging BEa - Besluit + toelichting schone versie voor DEF en I&W.docx.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E	

41.1	17-2-2021	Commentaar Defensie Wijziging BEa - Besluit.docx	Niet openbaar		Concept, definitieve versie reeds openbaar via internetconsultatie
41	17-2-2021	FW Commentaar Defensie Wijziging BEa - Besluit.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E	
42	24-2-2021	RE Commentaar Defensie Wijziging BEa - Besluit.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E	
43	4-3-2021	RE update archeologie en vliegtuigbergingen.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E	
44.1	8-3-2021	Opm Defensie 2910 - Wijziging BEa - Besluit.docx	Niet openbaar		Concept, definitieve versie reeds openbaar via internetconsultatie
44	8-3-2021	RE AMVB.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E	
45.1	2-6-2021	9380 - Wijziging BEa - Besluit (schoon) versie 26 mei 2021 met wijzigingen.docx	Niet openbaar		Concept, definitieve versie reeds openbaar via internetconsultatie
45	2-6-2021	Definitief concept AMvB archeologie.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E	
45.2	2-6-2021	9380 - Wijziging BEa - Besluit (schoon) versie 26 mei 2021.docx	Niet openbaar		Concept, definitieve versie reeds openbaar via internetconsultatie
46	10-6-2021	aanvulling vliegtuigbergingen en archeologie.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E	
47	13-6-2021	Opmerkingen Defensie conceptbesluit BEa versie 26 mei 2021.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E	
47.1	13-6-2021	Opmerkingen Defensie conceptbesluit BEa versie 26 mei 2021.docx	Niet openbaar		Concept, definitieve versie reeds openbaar via internetconsultatie
48	15-6-2021	Voortgang besluit erfgoedwet.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E	
48.1	15-6-2021	Opmerkingen Defensie conceptbesluit BEa versie 26 mei 2021 V2.docx	Niet openbaar		Dubbel

49.1	1-7-2021	Commentaar op opmerkingen conceptbesluit BEA versie 26 1-7-21.docx	Niet openbaar		Concept
49	1-7-2021	RE Opmerkingen Defensie conceptbesluit BEa versie 26 mei 2021 V2.docx.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E	
50.1	1-7-2021	Opmerkingen Defensie conceptbesluit BEa versie 26 mei 2021 V2.docx	Niet openbaar		Concept
50	1-7-2021	FW Opmerkingen Defensie conceptbesluit BEa versie 26 mei 2021 V2.docx.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E	
50.2	1-7-2021	Concept protocol vliegtuigbergingen versie 28 juni 2021.docx	Niet openbaar		Concept
51	4-7-2021	RE Opmerkingen Defensie conceptbesluit BEa versie 26 mei 2021 V2.docx.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E	
52.1	7-7-2021	Comm Defensie Concept protocol vliegtuigbergingen 7 juli 2021.docx	Niet openbaar		Concept
52.2	7-7-2021	Comm Defensie 8juli 2021 9380 - Wijziging BEa - Besluit.docx	Niet openbaar		Concept, definitieve versie reeds openbaar via internetconsultatie
52	7-7-2021	Input Defensie voor overleg met OCW Besluit archeologiewet.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E	
53	16-7-2021	Versie wijzigingsbesluit AMvB archeologie voor MOCW en MDEF.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E	
53.1	16-7-2021	Wijziging BEa - Besluit versie 14 juli 2021.docx	Niet openbaar		Concept, definitieve versie reeds openbaar via internetconsultatie
53.2	16-7-2021	Wijziging BEa - Besluit versie 14 juli 2021 wijzigingen ten opzichte van 26 mei versie.docx	Niet openbaar		Concept, definitieve versie reeds openbaar via internetconsultatie
54	16-7-2021	RE FW Input Defensie voor overleg met OCW Besluit archeologiewet.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E	
55	16-7-2021	RE Versie wijzigingsbesluit AMvB archeologie voor MOCW en MDEF.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E	

56.1	23-7-2021	Comm Defensie Wijziging BEa - Besluit versie 14 juli 2021 aanv. RL.docx	Niet openbaar		Concept, definitieve versie reeds openbaar via internetconsultatie
56	23-7-2021	RE Versie wijzigingsbesluit AMvB archeologie voor MOCW en MDEF.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E	
57	3-9-2021	RE Versie wijzigingsbesluit AMvB archeologie voor MOCW en MDEF.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E	
58	3-9-2021	RE Versie wijzigingsbesluit AMvB archeologie voor MOCW en MDEF.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E	
59.1	14-9-2021	20210914 Beslisnota Besluit Erfgoedwet mbt vliegtuigwrakken.docx	Niet openbaar		Concept
59.2	14-9-2021	9380 - Wijziging BEa - versie 2 september 2021 (schoon).docx	Niet openbaar		Concept, definitieve versie reeds openbaar via internetconsultatie
59.3	14-9-2021	9380 - Wijziging BEa - versie 2 september 2021 (wijzigingen bijhouden).docx	Niet openbaar		Concept, definitieve versie reeds openbaar via internetconsultatie
59	14-9-2021	Afstemming Besluit Erfgoedwet mbt vliegtuigwrakken.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E	
60	15-9-2021	RE Afstemming Besluit Erfgoedwet mbt vliegtuigwrakken.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E	
60.1	15-9-2021	20210915 Beslisnota Besluit Erfgoedwet mbt vliegtuigwrakken V2.docx	Niet openbaar		Concept
61	15-9-2021	RE Afstemming Besluit Erfgoedwet mbt vliegtuigwrakken.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E	
62.1	17-9-2021	20210915 Beslisnota Besluit Erfgoedwet mbt vliegtuigwrakken V2schoon.docx	Niet openbaar		Concept
62	17-9-2021	Nota DGB Wijziging Besluit Erfgoedwet ivm vliegtuigwrakken WOII.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E	
62.2	17-9-2021	RE Versie wijzigingsbesluit AMvB archeologie voor MOCW en MDEF.pdf	Niet openbaar		Dubbel
63	20-9-2021	RE Versie wijzigingsbesluit AMvB archeologie voor MOCW en MDEF.pdf	Deels openbaar	5.1.2,E, buiten reikwijdte	

64.1	21-9-2021	20210921 Beslisnota Besluit Erfgoedwet mbt vliegtuigwrakken V3.docx	Niet openbaar		Concept
64	21-9-2021	Besluit Erfgoedwet ivm vliegtuigwrakken wat is handig.pdf	Deels openbaar	5.1,2,E	
66	2-11-2021	20211102 Beslisnota Besluit Erfgoedwet mbt vliegtuigwrakken V6schoon.docx	Deels openbaar	5.1,2,E	
67	2-11-2021	Samenvatting wijzigingsbesluit Besluit Erfgoedwet archeologie V2.docx	Volledig openbaar		
65	2-11-2021	RE Nota DGB Wijziging Besluit Erfgoedwet ivm vliegtuigwrakken WOII - XPW 19674.pdf	Deels openbaar	5.1,2,E, 5.2.1	
65.1	2-11-2021	9380 - Wijziging BEa - versie 1 november 2021 (schoon).docx	Niet openbaar		Reeds openbaar via internetconsultati e
68	3-11-2021	RE Samenvatting wijzigingsbesluit Besluit Erfgoedwet archeologie.docx.pdf	Deels openbaar	5.1,2,E	
69	1-1-2022	Re FW Internetconsultatie wijziging besluit erfgoedwet archeologie.pdf	Deels openbaar	5.1,2,E	
70	5-1-2022	RE FW Internetconsultatie wijziging besluit erfgoedwet archeologie.pdf	Deels openbaar	5.1,2,E	

Docnr 1

From: "5.1.2.E" <5.1.2.E@minocw.nl>

Sent: Fri, 21 Jun 2019 15:36:27 +0200

To: "5.1.2.E" Mr., BS/AL/DJZ/Cl. NTRH" <5.1.2.E@mindef.nl>; "5.1.2.E" <5.1.2.E@mindef.nl>

Cc: "5.1.2.E" <5.1.2.E@minocw.nl>

Subject: Startnota aanpassing AMvB archeologie_1338799.docx

Attachments: Startnota aanpassing AMvB archeologie_1338799.docx

Beste 5.1.2.E en 5.1.2.E

Bijgaand de startnota aanpassing AmvB archeologie waarin de besproken uitzondering voor vliegtuigbergingen volgens de regelen der kunst wordt beargumenteerd en toegelicht. Graag jullie reacties hierop.

5.1.2.E zou jij ook willen kijken naar de in de nota beschreven uitzondering voor vrijwilligers. Hier zit een link met de oorlogswrakken/graven.

De andere twee uitzonderingen kunnen jullie buiten beschouwing laten.

Alvast bedankt.

Vriendelijke groet,

5.1.2.E en 5.1.2.E

Docnr 2
From: "5.1.2.E" <5.1.2.E@minocw.nl>
Sent: Tue, 16 Jul 2019 14:57:23 +0200
To: "5.1.2.E" Mr., BS/AL/DJZ/Cl. NTRH" <5.1.2.E@mindef.nl>
Cc: "5.1.2.E" <5.1.2.E@minocw.nl>; "5.1.2.E" <5.1.2.E@mindef.nl>
Subject: RE: Startnota aanpassing AMvB archeologie_1338799.docx
Attachments: Startnota aanpassing AMvB archeologie_1338799.docx

Dag 5.1.2.E

Veel dank. Ik heb op een paar woordjes na alles overgenomen. Was voornamelijk redactioneel.

Komende donderdag wordt de nota in ons directieoverleg besproken. Daarna gaat hij het juridische afstemmingsproces in. Daarbij komen we uiteraard weer bij jullie terug, maar dan aan de hand van concrete teksten.

Je vroeg nog waar je meer kunt vinden over de bestaande uitzondering voor vrijwilligers op land. Daarvoor kun je het beste kijken in het Besluit Erfgoedwet Archeologie.

Vriendelijke groet,

5.1.2.E

Van: 5.1.2.E @mindef.nl [5.1.2.E @mindef.nl]
Verzonden: dinsdag 16 juli 2019 13:56
Aan: 5.1.2.E
CC: 5.1.2.E; 5.1.2.E @mindef.nl
Onderwerp: RE: Startnota aanpassing AMvB archeologie_1338799.docx

Het was een iets grotere klus dan ik had voorzien en ik werd intussen door diverse actualiteiten afgeleid; hierbij alsnog mijn commentaar in track changes.

Mvg

5.1.2.E

mr. 5.1.2.E
Ministerie van Defensie | Directie Juridische Zaken
Nationale Taken & Rechtshandhaving

Kalvermarkt 32 | 2511 CB Den Haag | 5.1.2.E
Postbus 20701 | 2500 ES Den Haag | MPC 58B

M 5.1.2.E | 5.1.2.E @mindef.nl

Van: 5.1.2.E Mr., BS/AL/DJZ/Cl. NTRH
Verzonden: dinsdag 16 juli 2019 07:29
Aan: '5.1.2.E' <5.1.2.E@minocw.nl>
CC: '5.1.2.E' <5.1.2.E@minocw.nl>; 5.1.2.E BS/AL/HDB/Belmdwrs <5.1.2.E@mindef.nl>
Onderwerp: RE: Startnota aanpassing AMvB archeologie_1338799.docx

5.1.2.E

De actualiteit had me sinds mijn vorig bericht in de greep; ben er daarom nog heel even mee bezig, reactie volgt vanochtend.
Mvg

5.1.2.E

Van: 5.1.2.E Mr., BS/AL/DJZ/CI. NTRH

Verzonden: vrijdag 12 juli 2019 13:46

Aan: 5.1.2.E ' <5.1.2.E@minocw.nl>

CC: 5.1.2.E <5.1.2.E@minocw.nl>; 5.1.2.E BS/AL/HDB/Belmdwrs <5.1.2.E@mindef.nl>

Onderwerp: RE: Startnota aanpassing AMvB archeologie_1338799.docx

Excuus voor mijn late reactie 5.1.2.E

Maandag heb je mijn commentaar, is dat OK?

Mvg

5.1.2.E

Van: 5.1.2.E <5.1.2.E@minocw.nl>

Verzonden: vrijdag 12 juli 2019 13:33

Aan: 5.1.2.E Mr., BS/AL/DJZ/CI. NTRH <5.1.2.E@mindef.nl>

CC: 5.1.2.E <5.1.2.E@minocw.nl>; 5.1.2.E BS/AL/HDB/Belmdwrs <5.1.2.E@mindef.nl>

Onderwerp: RE: Startnota aanpassing AMvB archeologie_1338799.docx

Dag 5.1.2.E

Weet jij al wanneer je jouw commentaar zou kunnen leveren?

Vriendelijke groet,

5.1.2.E

Van: 5.1.2.E @mindef.nl [5.1.2.E@mindef.nl]

Verzonden: maandag 24 juni 2019 16:33

Aan: 5.1.2.E ; 5.1.2.E @mindef.nl

CC: 5.1.2.E

Onderwerp: RE: Startnota aanpassing AMvB archeologie_1338799.docx

Oeps, de bijlage....

From: 5.1.2.E BS/AL/HDB/Belmdwrs

Sent: maandag 24 juni 2019 16:28

To: 5.1.2.E ' <5.1.2.E@minocw.nl>; 5.1.2.E Mr., BS/AL/DJZ/CI. NTRH <5.1.2.E@mindef.nl>

Cc: 5.1.2.E <5.1.2.E@minocw.nl>

Subject: RE: Startnota aanpassing AMvB archeologie_1338799.docx

Ha 5.1.2.E en 5.1.2.E

In de bijlage alvast mijn commentaar.

@ 5.1.2.E kijk jij ook nog even mee? In de comments heb ik een paar dingen staan die jij nog even moet checken ;).

Dank!

Groet,

5.1.2.E

From: 5.1.2.E <5.1.2.E@minocw.nl>

Sent: vrijdag 21 juni 2019 15:36

To: 5.1.2.E Mr., BS/AL/DJZ/Cl. NTRH <5.1.2.E@mindef.nl>; 5.1.2.E BS/AL/HDB/Belmdwrs <5.1.2.E@mindef.nl>

Cc: 5.1.2.E <5.1.2.E@minocw.nl>

Subject: Startnota aanpassing AMvB archeologie_1338799.docx

Beste 5.1.2.E en 5.1.2.E

Bijgaand de startnota aanpassing AmvB archeologie waarin de besproken uitzondering voor vliegtuigbergingen volgens de regelen der kunst wordt beargumenteerd en toegelicht. Graag jullie reacties hierop.

5.1.2.E zou jij ook willen kijken naar de in de nota beschreven uitzondering voor vrijwilligers. Hier zit een link met de oorlogswrakken/graven.

De andere twee uitzonderingen kunnen jullie buiten beschouwing laten.

Alvast bedankt.

Vriendelijke groet,

5.1.2.E en 5.1.2.E

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

startnota besluitvorming

Aan: MOCW

bruErfgoed en Kunsten

Van

512E

T 512,E

Datum

20 maart 2018

Referentie

1338799

Bijlagen

Kopie voor

Reeds afgestemd met

RCE, WJZ

Aantal pagina's

14

nota

Startnota aanpassing AMvB archeologie

Paraaf 512E

Datum

Gevraagd besluit

Uw instemming met het aanpassen van het Besluit Erfgoedwet Archeologie (BEa) door het toevoegen van voorwaardelijke uitzonderingen op de certificatieplicht voor:

- a) vrijwilligers in de maritieme archeologie;
- b) werkzaamheden die noodzakelijk zijn voor het kunnen verkrijgen van een opgravingscertificaat;
- c) vliegtuigbergingen onder coördinatie van het ministerie van Defensie; en het wijzigen van het BEa ten aanzien van het
- d) bevoegd gezag voor archeologische monumenten op de Noordzee.

1. Wat is de aanleiding?

a) Vrijwilligers in de maritieme archeologie

Met de inwerkingtreding van de Erfgoedwet per 1 juli 2016 is de reikwijdte van het opgravingsverbod uitgebreid. Het is sindsdien expliciet verboden om erfgoed van de waterbodem mee te nemen, ook als de bodem niet wordt verstoord. Directe aanleidingen voor deze aanscherping waren de toename van het aantal objecten dat werd geborgen uit wrakken en de sterke aanwijzingen dat er voor geldelijk gewin (o.a. metaalwaarde) wraklocaties werden verstoord door commerciële bergers en schatgravers. Vervolging was echter altijd lastig (of onmogelijk) omdat aangetoond moest worden dat verstoring van de bodem had plaatsgevonden.

Naast sportduikers die als schatgravers kunnen worden gekwalificeerd, zijn er ook groepen en individuen met positieve intenties die gekenmerkt kunnen worden als vrijwilligers in de maritieme archeologie. Zij bepleiten dat het aangescherpte opgravingsverbod voor hen te strikt is en niet in het belang van de erfgoedzorg. Zij benadrukken dat het meenemen van voorwerpen die acuut met verspoeling bedreigd worden, of het ter identificatie van een nog onbekende vindplaats meenemen van een of meerdere voorwerpen, bijdraagt aan de erfgoedzorg. Ook zouden zij in dat kader kleinschalig onderzoek (zoals het nemen van een monster) willen kunnen doen.

Minister Bussemaker heeft op 7 september 2017 via de beantwoording van Kamervragen van de leden Rog, Beckerman en van Dijk aangegeven te zullen kijken naar "een uitzonderingsbepaling op het opgravingsverbod voor vrijwilligers in de maritieme archeologie" en "hierbij zoveel mogelijk aan te sluiten bij de uitzonderingsbepaling die er al is voor amateurarcheologie op het land, rekening houdend met de specifieke omstandigheden van de maritieme archeologie" (Kamerstuknummer 2017Z10518).

Datum
20 maart 2018

Een betere samenwerking tussen professionals en amateurs is één van de speerpunten van het maritiem programma binnenland, dat voortvloeiend uit de brief Erfgoed telt via de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed is gestart.

b) Werkzaamheden verkrijgen certificaat

Met de inwerkingtreding van de Erfgoedwet per 1 juli 2016 is het vergunningsstelsel voor het doen van archeologische opgravingen vervangen door een certificeringsstelsel. Samen met de partijen die betrokken zijn bij de implementatie hiervan (de Raad voor de Accreditatie, de Stichting Kwaliteit Infrastructuur Bodem, Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed (voorheen Erfgoedinspectie) en het Centraal College van Deskundigen in de Archeologie) is geconstateerd dat voor een goede werking van het systeem een aanvulling op de regels nodig is.

c) Vliegtuigbergingen onder coördinatie van het ministerie van Defensie

Defensie¹ is, in de persoon van de Stafofficier Vliegtuigberging (SOVB), momenteel de leidende partij bij bergingen van vliegtuigwrakken uit de Tweede Wereldoorlog waarbij in de regel tevens sprake is van het ruimen van explosieven en/of de aanwezigheid van menselijke resten². Deze bergingen vallen, volgens de letter van de Erfgoedwet die daarvoor geen uitzondering maakt, onder archeologische opgravingen, zodat hiervoor eigenlijk een opgravingscertificaat nodig is. Defensie beschikt hier niet over.

De activiteiten van Defensie rond de berging van vliegtuigwrakken vinden hun oorsprong in de reeds ruim voor inwerkingtreding van de Erfgoedwet ingevolge de Geneefse Conventies en het 1^e Aanvullend Protocol op de overheid rustende zorgplicht voor eerbiediging en bescherming van oorlogsgraven. Zo is sinds het besluit van het Militair Gezag van 21 augustus 1945 de huidige Bergings- en Identificatiedienst van de Koninklijke Landmacht (BIDKL) belast met het "Opsporen, opgraven, identificeren en weder begraven van lijken die gedurende het tijdvak van 10 mei 1940 tot 8 mei 1945 begraven zijn, hetzij anders dan op een algemene of bijzondere begraafplaats en anders dan in een graf." Daarnaast zijn sinds het laatste jaar van de Tweede Wereldoorlog onderdelen van de krijgsmacht, eveneens op last van het toenmalig Militair Gezag, actief met het opruimen van conventionele explosieven, aanvankelijk vooral niet ontplofte mijnen en vliegtuigbommen. Gelet op zwaarwegende aspecten van openbare orde en veiligheid heeft de ministerraad van 13 april 1999 besloten dat de ruiming van

---

¹ Er wordt in het vervolg steeds gesproken over Defensie. Hiermee worden zowel de stafofficier vliegtuigbergingen (SOVB), de Bergings- en Identificatiedienst van de Koninklijke Landmacht (BIDKL), als (daar waar van toepassing) de Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EODD) bedoeld. In de uitwerking van de AMvB zal dit nader worden uitgesplitst.

² Circulaire vliegtuigberging 10-10-2016, Stcrt. 2016, 54987

explosieven is voorbehouden aan de Explosieven Opruimingsdienst Defensie (hierna: EODD), terwijl de opsporing daarvan wordt overgelaten aan de markt.

Datum
20 maart 2018

In de Erfgoedwet en het BEa is met het voorgaande geen rekening gehouden. Tegelijkertijd hebben bergers van Defensie OCW gevraagd om striktere handhaving door de inspectie van het opgravingsverbod uit de Erfgoedwet ten aanzien van amateurgroepen. De Inspectie worstelt daarbij met de toezichtsvraag, omdat een strengere handhaving strikt genomen ook op Defensie zelf betrekking zou moeten hebben. Het is dan ook wenselijk de praktijk van het onder coördinatie van Defensie bergen van vliegtuigwrakken uit de Tweede Wereldoorlog en de Erfgoedwet- en regelgeving met elkaar in lijn te brengen.

De noodzaak hiertoe wordt ook actueel doordat de minister van BZK op verzoek van de Tweede Kamer een programma kansrijke vliegtuigbergingen heeft gestart. Dit programma is gericht op het in de komende jaren uitvoeren van 30 tot 40 vliegtuigbergingen waar naar alle waarschijnlijkheid menselijke resten bij aangetroffen zullen worden. Met dit programma komt de regering tegemoet aan de wens van nabestaanden om hun overleden familielid opnieuw elders te begraven. Gemeenten worden hiervoor vanuit het gemeentefonds volledig gecompenseerd.³ Ten gevolge van dit alles zal het aantal bergingen dat door Defensie wordt uitgevoerd de komende tijd toenemen.

De kosten die gemeenten kunnen declareren hebben alleen betrekking op de berging en niet op de kosten voor archeologisch onderzoek. Omdat deze kosten dus voor de rekening van de gemeente vallen (het verstoorder-betaalt-principe gaat immers niet op) zal de neiging bij gemeenten bestaan om geen archeologische begeleiding of onderzoek voor te schrijven.

De wetenschappelijke kenniswinst van een vliegtuigberging/opgraving is beperkt. Veel is immers al bekend. Tegelijkertijd zijn de werelden van de vliegtuigbergers en die van de archeologen nu zeer strikt gescheiden en zijn er in de praktijk ook gevallen geweest waarbij archeologen hebben aangegeven "buiten de deur te zijn gehouden". Desondanks bestaan er ook goede voorbeelden en is het onontkoombaar dat de omgang met vliegtuigwrakken in de loop der tijd steeds meer overeenkomsten gaat vertonen met de erfgoedzorg.

Dit alles overwegende zijn zowel Defensie, Inspectie als E&K en RCE voorstander van het alsnog verlenen van een uitzonderingspositie aan Defensie voor wat betreft vliegtuigbergingen waarbij sprake is van het ruimen van explosieven en/of de aanwezigheid van menselijke resten. Daarbij zou het goed zijn als de werelden van Defensie en archeologie dichter bij elkaar worden gebracht en het voor gemeenten vanzelfsprekender wordt dat bij vliegtuigbergingen de overweging wordt gemaakt of hierbij archeologische deskundigheid gewenst is.

d) Aanpassing bevoegd gezag Noordzee

In het huidige Besluit Erfgoedwet archeologie (BEa) wordt per abuis voor de Noordzee verwezen naar het bevoegd gezag voor gebouwde en aangelegde rijksmonumenten (artikel 2.1, eerste lid, onder f, van de Wet algemene

---

³ De berging van overige vliegtuigwrakken wordt via de zogenaamde bommenregeling voor ten hoogste 70 procent gecompenseerd.

bepalingen omgevingsrecht). Hier vallen archeologische monumenten niet onder. Om dit te herstellen is een aanpassing van het BEa nodig.

Datum
20 maart 2018

2. Wie zijn betrokken?

a) Vrijwilligers in de maritieme archeologie

- Landelijke Werkgroep Archeologie Onder Water (LWAOW)
- Stichting Maritiem Onderzoek Noordzee (STIMON)
- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE)
- Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed (Inspectie)
- Openbaar ministerie (OM)
- Kustwacht
- Ministerie van Defensie: oorlogswrakken en contacten met nabestaanden
- Ministerie van Buitenlandse Zaken: internationale verdragen
- Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat/Rijkswaterstaat
- Ministerie van Binnenlandse zaken (vliegtuigwrakken)
- Gemeenten en provincies
- Buurlanden (VK, België, Duitsland)
- Archeologische bedrijven en diensten

Over het in deze startnota geschetste voorstel heeft intensief overleg plaatsgevonden met koepels van de vrijwilligers (LWAOW en STIMON), de RCE en de Inspectie. Zij kunnen zich allen vinden in het voorstel. Op de landelijke dag voor rijkspartijen die zich bezig houden met scheepswrakken is het voorstel toegelicht. Ook de volgende partijen zullen worden betrokken:

- het Interdepartementaal Directeurenoverleg Noordzee (IDON)
- de interdepartementale commissie scheepswrakken
- het overleg met de koepels van de archeologische opgravingsbedrijven
- het overleg met het Convent van Gemeentelijke Archeologen (CGA)
- overleg met de Kustwacht.

b) Werkzaamheden verkrijgen certificaat

- Stichting 5.1.2.E (SIKB)
- Raad voor de Accreditatie (RvA)
- Centraal College van Deskundigen in de Archeologie (CCvD)
- Certificerende Instellingen (CI's)
- Archeologische bedrijven en diensten

c) Vliegtuigbergingen onder coördinatie van het ministerie van Defensie

- Ministerie van Defensie
- Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed (Inspectie)
- RCE
- Amateurgroepen WOII, waaronder de studiegroep luchtoorlog '39 – '45
- Gemeenten en provincies
- Landelijke werkgroep vliegtuigbergingen
- Archeologische bedrijven en diensten

d) Aanpassing bevoegd gezag Noordzee

- I&W/RWS en BZK (invoeringsbesluit Omgevingswet)
- RCE

3. Wat is het probleem?

Datum
20 maart 2018

a) *Vrijwilligers in de maritieme archeologie*

Zie onder *aanleiding*; in aanvulling daarop:

- De groep vrijwilligers in de maritieme erfgoedzorg is divers en groepen veranderen regelmatig van samenstelling. Er zijn groepen die binnen de regels van de wet actief zijn en er zijn groepen die ervan worden verdacht zich in het verleden niet aan de regels te hebben gehouden, maar die zich nu constructief opstellen. Tegelijkertijd zijn er ook groepen sportduikers die zich bewust aan alle regels onttrekken en waarop ondanks het aangescherpte verbod handhaving heel lastig blijft.
- Op locaties waar sprake is van sterke stromingen en die daardoor een grote veranderlijkheid van de bodem kennen (bijvoorbeeld de Waddenzee) kan het inderdaad wenselijk zijn dat degene die een met verspoeling bedreigd voorwerp aantreft, direct kan handelen (of dit nu een professionele onderwaterarcheoloog is of een vrijwilliger).
- Over de vraag of het noodzakelijk is om ter identificatie van een vindplaats voorwerpen mee te nemen bestaat veel discussie. Het kan nodig zijn, maar het oordeel van een professional is daarvoor wenselijk. In het geval van oorlogswrakken is bovendien eerst toestemming van de vlagstaat noodzakelijk.
- Door professionals wordt erkend dat bepaalde vrijwilligers, mits daar heel strikte afspraken over worden gemaakt, een rol kunnen spelen in de erfgoedzorg. Daarbij kan het wenselijk zijn dat zij ook (kleinere) onderzoeksafdelingen verrichten die onder het opgravingsverbod vallen.
- Het gericht geven van meer ruimte aan de goedwillende groepen vrijwilligers in de maritieme archeologie zou het draagvlak kunnen vergroten voor een zorgvuldige en respectvolle omgang met het maritieme erfgoed (olievlekwerking).
- De algemene opgave ten aanzien van de maritieme erfgoedzorg is fors (zie oa. de Erfgoedbalans 2017). Hulp daarbij van vrijwilligers is welkom, zolang dit gebeurt binnen de juridische kaders en geen afbreuk doet aan de kwaliteit van het archeologisch onderzoek.

NB Via de bestaande uitzondering voor verenigingen voor amateurarcheologie is al geregeld dat het voor vrijwilligers mogelijk is om opgravingen uit te voeren op: *terreinen waarvan het college van burgemeester en wethouders of, indien het een gebied betreft dat niet tot het grondgebied van een gemeente behoort, het bevoegd gezag ter plaatse heeft vastgesteld dat nader archeologisch onderzoek niet is vereist.*

Dit gaat dus om officieel gedeselecteerde locaties, waarvan het bevoegd gezag op basis van professioneel onderzoek heeft vastgesteld dat geen verder professioneel onderzoek nodig is.⁴ Deze locaties zijn er bijna niet. Het lastige is namelijk dat er

---

⁴ Het is primair de taak van de gemeente om in het kader van een omgevingsvergunning een afweging te maken of een archeologisch monument al dan niet verstoord mag worden en of daarbij professioneel archeologisch onderzoek nodig is. Een gemeente zal deze afweging in de regel maken op basis van een waardestellend rapport van het desbetreffende archeologisch monument (vindplaats) of op basis van het oordeel van een deskundige. Indien de gemeente verder professioneel onderzoek niet nodig vindt, mogen amateurverenigingen het desbetreffende archeologisch monument opgraven zonder certificaat, uiteraard binnen de grenzen van het plangebied waarvoor de

eerst professioneel onderzoek nodig is om een terrein vrij te geven. Dit is kostbaar. Daarom wordt de professionele capaciteit vooral ingezet op die locaties die een hoge waarde hebben en dus om professioneel onderzoek vragen. Bovendien voorziet deze aanpak niet in de omgang met nieuwe (nog niet onderzochte) locaties en met locaties waar sprake is van natuurlijke erosie.

Datum
20 maart 2018

Dit alles overwegende is het advies om onder strikte voorwaarden een aanvullende uitzondering te creëren op de certificeringsplicht voor vrijwilligers in de maritieme archeologie.

b) Werkzaamheden verkrijgen certificaat

Om een opgravingscertificaat te behalen moeten organisaties aan een Certificerende Instelling aantonen dat zij op een goede manier een opgraving kunnen verrichten. Echter, conform het opgravingsverbod mogen zij dit niet want om te mogen opgraven is een opgravingscertificaat nodig. De certificeringsplicht bijt zichzelf in de staart. Voor de transitie van vergunningstelsel naar certificeringstelsel was er voorzien in een overgangsregeling, maar niet voor de periode daarna. Handhaving van de regels zoals die er nu zijn maakt het voor nieuwe toetreders onmogelijk om op de markt te komen. Dit is onwenselijk, zowel omdat dit ingaat tegen de Europese Dienstenrichtlijn, als omdat het op de lange termijn niet in het belang is van een goede erfgoedzorg als er geen nieuwe spelers kunnen toetreden.

c) Vliegtuigbergingen onder coördinatie van het ministerie van Defensie

In Erfgoedwet en het BEa is geen rekening gehouden met de bergingsactiviteiten van Defensie. Daardoor is handhaving op de werkelijke overtreders (amateurgroepen die illegale opgravingen doen) problematisch. De amateurgroepen wijzen er nu op dat wat zij doen niet meer of minder illegaal is dan wat Defensie doet. Bovendien worden er kansen gemist doordat de samenwerking tussen Defensie en archeologen niet altijd tot stand komt.

d) Aanpassing bevoegd gezag Noordzee

Er wordt nu in het Besluit Erfgoedwet archeologie verwezen naar een niet bestaand bevoegd gezag.

4. Wat is het doel?

a) Vrijwilligers in de maritieme archeologie

Mogelijk maken dat sportduikers, als vrijwilligers in de maritieme archeologie, een bijdrage leveren aan de erfgoedzorg en het vergroten van het draagvlak onder hen voor een zorgvuldige en respectvolle omgang met het cultureel erfgoed onder water.

b) Werkzaamheden verkrijgen certificaat

Mogelijk maken dat ook nieuwe organisaties kunnen toetreden tot het archeologisch bestel, waarmee bijgedragen wordt aan een goede werking van het certificeringstelsel in de archeologie, conform de Europese Dienstenrichtlijn.

---

omgevingsvergunning is aangevraagd en met inachtneming van de bepalingen uit de Erfgoedwet t.a.v. melding, deponering, rapportage en conservering.

c) Vliegtuigbergingen onder coördinatie van het ministerie van Defensie

Het hoofddoel is dat de vliegbergingen die onder coördinatie van Defensie worden uitgevoerd tevens worden voorzien van een adequate juridische basis in de Erfgoedwet- en regelgeving, zodat er geen sprake is van selectieve handhaving op overtreders van de certificeringsplicht. Nevendoel is het stimuleren van de samenwerking tussen de werelden van Defensie en archeologie.

d) Aanpassing bevoegd gezag Noordzee

Toedelen van de rol van bevoegd gezag aan het juiste bestuursorgaan.

5. Wat rechtvaardigt overheidsinterventie?

a) Vrijwilligers in de maritieme archeologie

Conform de Erfgoedwet is de minister van OCW verantwoordelijk voor een goede erfgoedzorg. De certificeringsplicht is daar een belangrijk middel bij, maar als de huidige situatie blijft voortbestaan worden kansen gemist om te profiteren van de inzet van vrijwilligers en zal het draagvlak onder sportduikers voor een zorgvuldige en respectvolle omgang met het maritieme erfgoed afnemen.

De Tweede kamer heeft aangegeven dat er voor sportduikers die als vrijwilliger in de archeologie een bijdrage willen leveren een uitzondering zou moeten komen op het opgravingsverbod, net als die er voor metaaldetectie en vrijwilligers in de archeologie op het land al is.

Het is hierbij van belang dat de overheid strikte randvoorwaarden stelt aan het verlenen van de ontheffing, om te voorkomen dat er oneigenlijk gebruik gemaakt wordt en dat de kwaliteit van de erfgoedzorg gewaarborgd blijft. Ook moet deze ontheffing passen binnen het stelsel na ratificatie van het Unesco verdrag ter bescherming van erfgoed onder water.

b) Werkzaamheden verkrijgen certificaat

Het certificeringsstelsel is via de Erfgoedwet ingesteld om de kwaliteitszorg in de sector archeologie te bevorderen. Een goede werking van dit stelsel, conform Europese regels, is de verantwoordelijkheid van de minister van OCW.

c) Vliegtuigbergingen onder coördinatie van het ministerie van Defensie

De minister van OCW heeft de mogelijkheid om uitzonderingen op de certificeringsplicht te geven als deze in het belang zijn van een goede erfgoedzorg. Dat is hier het geval.

d) Aanpassing bevoegd gezag Noordzee

Het niet aangewezen zijn van het juiste bevoegd gezag maakt dat de in het Besluit Erfgoedwet archeologie opgenomen uitzondering niet buiten de gemeentegrenzen kan worden toegepast.

6. Wat is je voorstel/wat is het beste instrument?

a) Vrijwilligers in de maritieme archeologie

Het voorstel is om in het BEa de mogelijkheid te creëren voor de minister van OCW om onder voorwaarden een ontheffing op de certificeringsplicht te verlenen

aan groepen vrijwilligers. De ontheffing kan betrekking hebben op het meenemen van voorwerpen die acuut worden bedreigd, het meenemen van voorwerpen die dienen ter identificatie en/of op het verrichten van specifieke kleinere onderzoekshandelingen op een locatie, zoals beschreven in een in te dienen projectplan. Voor een nadere uitwerking zie de bijlage a) bij deze startnota. Over de uitvoering zullen nadere regels worden gesteld in een ministeriele regeling. Deze wordt opgesteld parallel aan het opstellen van de wijzigings-AMvB.

Datum
20 maart 2018

Vanwege de onder 3 a) beschreven opgave is in 2015 een pilot gestart met enkele groepen sportduikers (op de Noordzee, nabij Texel en in de Oosterschelde) om te verkennen waar ruimte mogelijk is. Onderdeel van deze pilots was dat, onder strikte voorwaarden, werd toegestaan dat objecten worden meegenomen van de bodem, indien dat nodig is voor identificatie van de vindplaats of indien vonden anders ongezien verloren zouden gaan. Deze objecten dienden direct gemeld te worden bij de minister van OCW. De pilot is geëvalueerd. De uitkomsten zijn betrokken bij het vormgeven van bovenstaande uitzondering. De les was dat maatwerkafspraken de voorkeur hebben boven een meer generieke uitzondering (zoals die bijvoorbeeld voor metaaldetectie geldt). Dit heeft te maken met de grote verschillen tussen de vindplaatsen, maar ook met de verschillen die er bestaan tussen de groepen vrijwilligers.

Alternatieven voor een uitzonderingsbepaling zijn overwogen, zoals het inzetten op betere communicatie en kennisuitwisseling tussen vrijwilligers en professionals, maar hoewel dit zaken zijn die hoe dan ook zinvol zijn, veranderen deze niets aan het opgravingsverbod zoals dit nu bestaat.

Het voorstel heeft geen betrekking op Caribisch Nederland omdat de Erfgoedwet daar geen werking heeft.

Belangrijk is dat de ontheffing past binnen de randvoorwaarden die het Unesco verdrag ter bescherming van erfgoed onder water uit 2001 stelt. Op één onderdeel vergt dit een toelichting. In de regels 22 en 23 van de annex van het verdrag staat dat "activiteiten onder leiding en toezicht moeten staan van een gekwalificeerd onderwaterarcheoloog, met voor het project toepasselijke wetenschappelijke competenties" en dat ook "de overige leden van het projectteam de kwalificaties en competenties moeten hebben voor hun taak binnen het project".

Bij het vormgeven van de ontheffing wordt uitgegaan van proportionaliteit. De handelingen waarvoor toestemming verleend kan worden zijn zeer beperkt van aard. De vereiste kwalificaties en competenties moeten daar op aansluiten. Dit wordt vertaald door als voorwaarde te stellen dat men minimaal over een equivalent van het NAS1 certificaat beschikt.⁵

b) Werkzaamheden verkrijgen certificaat

Het voorstel is om een uitzonderingsbepaling op te nemen in het BEA voor werkzaamheden die benodigd zijn voor het verkrijgen van een

---

⁵ NAS staat voor Nautical Archeological Society, een Britse organisatie die cursussen voor vrijwilligers ontwikkelt. De Basis cursus Maritieme Archeologie die door de RCE en de LWAOW is ontwikkeld is de Nederlandse variant hiervan.

opgravingscertificaat. Dit onder voorwaarde dat het "papieren" deel van de beoordeling door de CI succesvol is afgerond en dat het eerste gravend onderzoek wordt benut voor een veldtoets ten behoeve van het verkrijgen van het certificaat.

Datum
20 maart 2018

c) Vliegtuigbergingen onder coördinatie van het ministerie van Defensie

Het voorstel is om

1. een uitzondering op de certificeringsplicht te creëren voor de berging van vliegtuigen uit de Tweede Wereldoorlog onder coördinatie van het ministerie van Defensie waarbij sprake is van het ruimen van explosieven en/of de aanwezigheid van menselijke resten;
2. actief te communiceren naar gemeenten over a. hun rol bij het rekening houden met cultureel erfgoed bij vliegtuigbergingen en b. het betrekken van archeologische deskundigheid bij het opstellen van het werkprogramma vliegtuigbergingen.

Bergingen van vliegtuigen waarbij geen sprake is van het ruimen van explosieven en/of de aanwezigheid van menselijke resten, vallen niet onder de uitzondering.

De uitzondering heeft ook geen betrekking op de opgraving van ander materieel of vindplaatsen uit de Tweede Wereldoorlog. Uiteraard geldt hierbij wel dat als bij een opgraving toch explosieven of menselijke resten worden aangetroffen Defensie (EODD, BIDKL) wordt betrokken.

Alternatieve maatregelen zijn overwogen:

- Toch handhaven op Defensie en/of hen verplichten om zich te certificeren: dit staat erg ver af van de bestaande praktijk en heeft geen draagvlak binnen Defensie.
- Defensie verplichten archeologische deskundigheid in te schakelen: hiermee treden we in de verantwoordelijkheid die bij gemeenten is belegd.
- De kosten voor archeologische deskundigheid door OCW te laten betalen: dit schept een ongewenst precedent.

d) Aanpassing bevoegd gezag Noordzee

Het voorstel is om:

- 1) de verwijzing naar het bevoegd gezag voor de Wabo te vervangen door een verwijzing naar de minister van IenW, met adviesrol voor de minister van OCW;
- 2) het Invoeringsbesluit Omgevingswet art. 5.13 in overeenstemming hiermee wijzigen.

7. Wat zijn de gevolgen?

a) Vrijwilligers in de maritieme archeologie

Verenigingen

- Rechtsvorm aanpassen naar vereniging (bijv. STIMON)
- Gedragscode ontwikkelen of aanpassen (samen met OCW)
- Interne sanctieprocedure ontwikkelen
- Communicatie naar leden

- Aanschaffen Automatic Identification System (AIS) (als dit verplicht wordt gesteld) -> navraag doen bij RWS/I&W -> alternatief GPS zender?
- Aanvragen doen bij de RCE
- Conserveren opnemen in Basis cursus Maritieme Archeologie

Datum
20 maart 2018

RCE

- Ontwikkelen aanvraagprocedure ontheffing
- Beoordelen aanvragen en verlenen van ontheffingen
- Aanspreekpunten voor vrijwilligers
- "Huisbezoeken"
- Actieve rol in communicatie en contact met vrijwilligers (oa. cursussen, bijeenkomsten -> zie maritiem programma binnenland)
- Laagdrempelig melden door vrijwilligers moet goed werken.
- Communicatie met andere landen en betrokken rijkspartners

Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed (Inspectie)

- Ontvangt afschriften van verleende ontheffingen en projectplannen
- Informatie-uitwisseling Kustwacht
- Onderneemt actie in verdachte situaties

Openbaar ministerie (OM)

- Samenwerking met de Inspectie en vervolging wanneer aan de orde.

Gemeenten en provincies

- Afstemming met RCE over aanvragen
- Deponering vondstmateriaal

Beide zaken gelden met name voor gemeenten en provincies met veel water zoals de Waddenzeegemeenten, IJsselmeergemeenten, Zeeuwse gemeenten en de kustprovincies.

Kustwacht

- Over het melden van vaarplannen op de Noordzee en over het delen van informatie over wraklocaties moeten nieuwe afspraken gemaakt worden.

b) Werkzaamheden verkrijgen certificaat

Het belangrijkste gevolg van deze wijziging is dat nieuwe toetreding tot de archeologische markt mogelijk blijft.

c) Vliegtuigbergingen onder coördinatie van het ministerie van Defensie

- Defensie: bestaande activiteiten worden voorzien van adequate juridische basis in Erfgoedwet- en regelgeving.
- Amateurgroepen: krijgen te maken met duidelijkere afbakening en strengere handhaving.
- RCE: zal alert moeten zijn op signalen uit het veld van mogelijke schendingen
- Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed: aantal handavingsverzoeken zal mogelijk hoger worden.
- Gemeenten: kunnen met signalen van mogelijke schendingen terecht bij Inspectie/RCE.

d) Aanpassing bevoegd gezag Noordzee

- IenW (RWS) kan te maken krijgen met verzoeken van archeologische verenigingen. De verwachting is dat dit slechts heel beperkt zal voorkomen, zeker als de in deze startnota voorgestelde ontheffing (a) mogelijk is.
- OCW (RCE) zal in deze gevallen moeten adviseren aan IenW.
- In voorkomende gevallen is overleg met Defensie nodig of met het buitenland. Dat laatste kan lopen via de Interdepartementale Commissie Scheepswrakken.

Datum
20 maart 2018

8. Hoe wil je communiceren?

Er zal voor alle aanpassingen gezamenlijk een communicatieplan gemaakt worden. De stakeholder zullen daarbij worden betrokken. Specifiek voor het onderdeel vrijwilligers kan worden aangesloten bij het programma maritiem binnenland van de RCE.

Via een internetconsultatie zal de wijziging van het BEA aan het veld worden voorgelegd.

9. Wat gaat het voorstel kosten?

a) Vrijwilligers in de maritieme archeologie

Als AIS verplicht gesteld wordt (hierover is nog discussie), dan is het redelijk dat OCW deze kosten vergoedt. Het gaat om naar schatting twaalf schepen die hiermee moeten worden uitgerust: 12x AIS = 42.000,-

Het geïntensiveerde contact met vrijwilligers en de afhandeling van aanvragen veroorzaken (beperkte) structurele uitvoeringslasten bij de RCE. Hiervoor is tot 2021 dekking binnen het programma maritiem erfgoed Nederland. Na 2021 is er nog geen dekking voor deze naar schatting €250.000,- per jaar.

De extra toezichtskosten bij de Inspectie voor deze ontheffing en Unesco 2001 samen zullen naar schatting 1,5 fte zijn.

Voor de verenigingen zullen de administratieve lasten toenemen doordat zij aanvragen moeten opstellen en indienen. Daar staat tegenover dat hun mogelijkheden om op een legale manier bij te dragen aan de erfgoedzorg toenemen.

De kosten voor het conserveren van vondstmateriaal komen net als in de huidige situatie voor rekening van hetzij de provincie, hetzij het rijk. Uitgangspunt van de ontheffingsconstructie is dat er zo min mogelijk voorwerpen worden. De verwachting is dat de ontheffing niet tot meer kosten zal leiden dan de huidige situatie. PM Indicatie

b) Werkzaamheden verkrijgen certificaat

Geen kosten

c) Vliegtuigbergingen onder coördinatie van het ministerie van Defensie

Gemeenten die gehoor geven aan de oproep om in meer gevallen de afweging te maken of de inzet van archeologische deskundigheid wenselijk is zullen met (beperkte) extra kosten te maken krijgen. Het zal in de meeste gevallen om enkele duizenden euro's per berging gaan.

10. Wat is de planning?

Datum
20 maart 2018

Concept AMvB gereed: half oktober

Internetconsultatie/uitvoeringstoets gereed: 1e week december

Wetgevingstoets gereed: eind januari 2020

MR akkoord: half maart 2020

Advies RvS: half mei 2020

Nader Rapport gereed: eind juni 2020

5.1.2.E Koriing: begin augustus 2020

Inwerkingtreding: 1 januari 2021. (vanwege Vaste Verander Momenten)

BIJLAGE a)

Reikwijdte ontheffing

Datum
20 maart 2018

- De ontheffing kan betrekking hebben op het meenemen van voorwerpen die acuut worden bedreigd, het meenemen van voorwerpen die dienen ter identificatie en/of op het verrichten van specifieke kleinere onderzoekshandelingen op een locatie, zoals beschreven in een in te dienen projectplan.
- De duur van de ontheffing is maximaal een jaar.
- De omvang van het gebied waarvoor de ontheffing geldt, is afhankelijk van het ingediende projectplan en de aard van de daarin beschreven activiteiten.
- De ontheffing heeft betrekking op de binnenwateren, de territoriale zee en de aansluitende zone (t/m 24 mijl). Na ratificatie van Unesco 2001 kan dit worden uitgebreid naar de EEZ.
- De ontheffing kan geen betrekking hebben op (voorbeschermde) rijks- provinciale of gemeentelijke monumenten.
- Ook oorlogsschepen vallen buiten de ontheffing, tenzij er expliciete toestemming is van de vlagstaat.
- Oorlogsschepen waarvan de vlagstaat onbekend is worden eerst getracht te identificeren zonder het wrak te beroeren. Het meenemen van een voorwerp ter identificatie is alleen toegestaan na expliciete toestemming van de minister van OCW.

Vereisten voor de aanvraag

- Voor het verkrijgen van een ontheffing moet een aanvraag worden ingediend bij de minister van OCW.
- De aanvrager is een vereniging die:
  - als statutair doel het behouden en beoefenen van archeologie heeft;
  - een gedragscode kent waarin ten minste is opgenomen dat leden zich zullen houden aan wet –en regelgeving; en waarin ook wordt ingegaan op hoe ethisch juist te handelen, bijvoorbeeld ten aanzien van oorlogsgraven of illegale handel;
  - interne sancties verbindt aan het schenden van de gedragscode.
- In de aanvraag wordt duidelijk aangegeven welke leden van de vereniging in het veld verantwoordelijk zijn en wie als projectleider/duikteamleider optreedt.
- Uit de aanvraag blijkt dat de verantwoordelijke leden van de vereniging voldoende zijn opgeleid met oog op de voorgenomen activiteiten, minimaal equivalent NAS 1 certificaat.

Overige verplichtingen/algemene randvoorwaarden

- Het melden, rapporteren, documenteren en conserveren van vondsten (art. 5.6 en 5.4.1 Erfgoedwet) is verplicht (idem land).
- Na verlenen van de ontheffing wordt een onderzoeksmelding gedaan in Archis. De archeologische waarnemingen en vondsten in het kader van het onderzoek worden hierbinnen gemeld.
- Vrijwilligers dienen de vondsten zodanig aan te leveren dat degradatie zoveel mogelijk wordt voorkomen en een goede conservering mogelijk is.
- Bij de uitvoering van het project moet men zich houden aan de NAS richtlijnen en of de Basiscursus Maritieme Archeologie.
- Meegenomen voorwerpen blijven eigendom van de eigenaar (depot, land, bedrijf etc.), maar kunnen in bruikleen worden gegeven, bijvoorbeeld bij de vinder liggen, mits de vondsten zijn gemeld en de eigenaar daarmee instemt.

- Voorwaarde voor wat betreft de Noordzee is dat het vaarplan vooraf is gemeld aan de Kustwacht en Inspectie en dat ook buiten de haven AIS is ingeschakeld.
- Uiteraard moeten alle reguliere voorschriften die betrekking hebben op de gang van zaken op en onder water, bijvoorbeeld m.b.t. het duiken in vaargeulen, worden nageleefd.
- De RCE neemt een besluit over de projectaanvraag gehoord de betrokken gemeente(n).

Datum
20 maart 2018

Docnr 4
From: "5.1.2.E" BS/AL/HDB/Belmdwrs" <5.1.2.E@mindef.nl>
Sent: Tue, 15 Oct 2019 16:32:49 +0200
To: "5.1.2.E" 5.1.2.E DOSCO/DFLB/KTOMMB/MUSEUM" <5.1.2.E@mindef.nl>;
"5.1.2.E" 5.1.2.E DOSCO/NLDA/NIMH" <5.1.2.E@mindef.nl>; "5.1.2.E" Mr., BS/AL/DJZ/CI. NTRH"
<5.1.2.E@mindef.nl>; "5.1.2.E" 5.1.2.E CLSK/LCW/STAF CDT" <5.1.2.E@mindef.nl>; "5.1.2.E"
5.1.2.E CLAS/OTCO/OTCLOG/BIDKL" <5.1.2.E@mindef.nl>
Subject: conceptbrief OCW over WOII-erfgoed en bergen vliegtuigwrakken
Attachments: 20191015 Brief erfgoed WO II track changes M.OCW en Def.docx

Beste allen,

In de bijlage vinden jullie een concept-kamerbrief over een herziene visie op het gebied van Tweede Wereldoorlog(erfgoed). Deze brief zal door OCW na het herfstreces naar de Kamer worden gestuurd.

Willen jullie even meelezen? Ik had met OCW afgesproken dat een bepaalde zin eruit zou gaan, maar deze staat er nog steeds in. Deze moet dus sowieso anders. Zie track changes in het document.

In de brief wordt van de mogelijkheid gebruik gemaakt om een link te leggen met het actualiseren van de erfgoedwet. Dit lijkt mij geen slechte ontwikkeling. Hierbij pakken we volgens mij een huidige onduidelijkheid in de praktijk aan.

Zouden jullie mij voor donderdag 17 oktober 9:00 uur van een reactie willen voorzien?

Dank en groet,

5.1.2.E

5.1.2.E

Senior Beleidsmedewerker

.....
Hoofddirectie Beleid

Bestuursstaf

Ministerie van Defensie

PKC | Plein 4 | 2511 CR | Den Haag | 5.1.2.E

Postbus 20701 | 2500 ES | Den Haag | MPC 58B

.....
M 5.1.2.E

E 5.1.2.E @mindef.nl
.....

Docnr 5

From: "§ 1,2,E" BS/AL/HDB/Belmdwrs" <§ 1,2,E @mindef.nl>
Sent: Tue, 15 Oct 2019 16:36:08 +0200
To: "§ 1,2,E" Mr., BS/AL/DJZ/Cl. NTRH" <§ 1,2,E @mindef.nl>
Subject: RE: Samenwerking vliegtuigbergers en archeologen

Het opschrijven geeft ook weer een stok achter de deur om het nu echt te regelen.

From: § 1,2,E Mr., BS/AL/DJZ/Cl. NTRH
Sent: dinsdag 15 oktober 2019 16:35
To: § 1,2,E BS/AL/HDB/Belmdwrs <§ 1,2,E @mindef.nl>
Subject: RE: Samenwerking vliegtuigbergers en archeologen

Ja, dat waren we al lang met elkaar eens, maar dat is nog wel wat anders dan ons - voordat we dat ordentelijk hebben kunnen uitwerken met alle belanghebbenden – beperkingen op te laten leggen door toezeggingen in een Kamerbrief te doen.

Van: § 1,2,E BS/AL/HDB/Belmdwrs
Verzonden: dinsdag 15 oktober 2019 16:27
Aan: § 1,2,E Mr., BS/AL/DJZ/Cl. NTRH <§ 1,2,E @mindef.nl>
Onderwerp: RE: Samenwerking vliegtuigbergers en archeologen

Nee maar wel haakjes. Lijkt mij sowieso niet verkeerd om de praktijk van het bergen van vliegtuigwrakken aan de laten sluiten bij de erfgoedwet.

Ik stuur je zo de brief door.

From: § 1,2,E Mr., BS/AL/DJZ/Cl. NTRH
Sent: dinsdag 15 oktober 2019 16:24
To: § 1,2,E BS/AL/HDB/Belmdwrs <§ 1,2,E @mindef.nl>
Cc: § 1,2,E § 1,2,E CLSK/LCW/STAF CDT <§ 1,2,E @mindef.nl>; § 1,2,E § 1,2,E
CLAS/OTCO/OTCLOG/BIDKL <§ 1,2,E @mindef.nl>; § 1,2,E § 1,2,E CLAS/OTCO/OTCLOG/BIDKL
<§ 1,2,E @mindef.nl>; § 1,2,E § 1,2,E CLAS/OTCO/OTCLOG/BIDKL <§ 1,2,E @mindef.nl>
Subject: RE: Samenwerking vliegtuigbergers en archeologen

Ben benieuwd naar de brief, maar als schot voor de boeg: ik zie in de motie geen aanknopingspunten voor een mededeling over vliegtuigberging.

Mvg

§ 1,2,E

Van: § 1,2,E BS/AL/HDB/Belmdwrs
Verzonden: dinsdag 15 oktober 2019 16:22
Aan: § 1,2,E Mr., BS/AL/DJZ/Cl. NTRH <§ 1,2,E @mindef.nl>
CC: § 1,2,E § 1,2,E CLSK/LCW/STAF CDT <§ 1,2,E @mindef.nl>; § 1,2,E § 1,2,E
CLAS/OTCO/OTCLOG/BIDKL <§ 1,2,E @mindef.nl>; § 1,2,E § 1,2,E CLAS/OTCO/OTCLOG/BIDKL
<§ 1,2,E @mindef.nl>; § 1,2,E § 1,2,E CLAS/OTCO/OTCLOG/BIDKL <§ 1,2,E @mindef.nl>
Onderwerp: RE: Samenwerking vliegtuigbergers en archeologen

Ha § 1,2,E

Ik stuur je zo de concept-kamerbrief door. Wil je daar dan even op reageren?

Aanleiding is de motie in de bijlage. Ik begrijp dat OCW dit wel degelijk als een serieus probleem ziet dus we zullen hier sowieso met hen over in gesprek moeten.

Groet,

5.1.2.E

From: 5.1.2.E Mr., BS/AL/DJZ/CI. NTRH

Sent: dinsdag 15 oktober 2019 14:52

To: 5.1.2.E BS/AL/HDB/Belmdwrs <5.1.2.E@mindef.nl>

Cc: 5.1.2.E 5.1.2.E CLSK/LCW/STAF CDT <5.1.2.E@mindef.nl>; 5.1.2.E 5.1.2.E CLAS/OTCO/OTCLOG/BIDKL <5.1.2.E@mindef.nl>; 5.1.2.E 5.1.2.E CLAS/OTCO/OTCLOG/BIDKL <5.1.2.E@mindef.nl>; 5.1.2.E 5.1.2.E CLAS/OTCO/OTCLOG/BIDKL <5.1.2.E@mindef.nl>

Subject: RE: Samenwerking vliegtuigbergers en archeologen

Excuses voor mijn late reactie 5.1.2.E ik lees de mailtrail nu pas. Paar vragen heb ik naar aanleiding daarvan: Waarom wil OCW een brief sturen? Heeft men de Kamer toezeggingen gedaan? Waarom moet er in die brief iets over vliegtuigberging? Hoe staat het met de concept amvb? Pas als we die gezien hebben, kunnen we verder praten; elke daaraan voorafgaand tussentijdse mededeling aan de Kamer is voorbarig. Als er al een beleidsvoornemen door minister OCW wordt uitgesproken (beter van niet), waarom richt die zich dan niet op gemeenten in plaats van op MinDef? Kortom: ik ben geen voorstander van enige mededeling over samenwerken cq de-conflicteren tussen vliegtuigberging en archeologie zolang wij geen overeenstemming hebben over de amvb waarin dit wordt geregeld; zo'n mededeling beperkt alleen maar onze handelingsperspectieven en roept voortijdige en onnodige publieke discussies in het leven. We moeten ons niet laten opjagen door de brieven van de archeologen van deze zomer.

Mvg

5.1.2.E

Van: 5.1.2.E 5.1.2.E CLAS/OTCO/OTCLOG/BIDKL

Verzonden: donderdag 10 oktober 2019 14:19

Aan: 5.1.2.E BS/AL/HDB/Belmdwrs <5.1.2.E@mindef.nl>

CC: 5.1.2.E 5.1.2.E CLSK/LCW/STAF CDT <5.1.2.E@mindef.nl>; 5.1.2.E Mr., BS/AL/DJZ/CI. NTRH <5.1.2.E@mindef.nl>; 5.1.2.E 5.1.2.E CLAS/OTCO/OTCLOG/BIDKL <5.1.2.E@mindef.nl>; 5.1.2.E 5.1.2.E CLAS/OTCO/OTCLOG/BIDKL <5.1.2.E@mindef.nl>

Onderwerp: RE: Samenwerking vliegtuigbergers en archeologen

5.1.2.E

Ja en nee. De aan Defensie gemandateerde rijkstaken zijn glashelder. De archeologische wereld (vooral de jongste en nieuwste categorie, de zgn. slagveldarcheologen) schudt nu aan de boom omdat zij zich beroept op het door OCW ontstane hiaat in de Erfgoedwet. Over de aan Defensie gemandateerde taken hoort m.i. eigenlijk geen discussie te zijn. Archeologen beoefenen archeologie. Dat is een totaal ander vakgebied dan dat van de Defensiediensten van CLAS en CLSK. Archeologen maken bijvoorbeeld nu eenmaal geen bommen onschadelijk. Daarvoor zijn zij niet gekwalificeerd noch bevoegd. Dat klinkt simpel en dat is het ook.

De ontstane onduidelijkheid is veroorzaakt doordat OCW de Defensietaken niet als uitzondering heeft benoemd in de Erfgoedwet 2016. De Erfgoedinspectie heeft in 2017 bij monde van Mw. 5.1.2.E ook ruiterlijk toegegeven dat dit wel had gemoeten. Indien dit alsnog wordt gedaan middels een Besluit op de Erfgoedwet vervalt alle noodzaak tot samenwerkingsverbanden met archeologen. Indien OCW wil beschikken over de respectievelijke eindrapportages van de Defensiediensten lijkt me dit geen bezwaar, voor zover de AVG (BIDKL) dit toelaat. Zo beschikt OCW toch over de informatie waarvan zij wellicht bang zijn dat deze zonder archeologische begeleiding verloren gaat. Ik kan je overigens voorbeelden aandragen van dergelijke, ogenschijnlijk triviale, onderzoeksvragen in archeologische werkplannen, die het beeld schetsen van een archeologische wereld die de professionaliteit van de Defensiediensten onderschat of bagatelliseert.

Aan jouw tekstvoorstel durf ik mij eerlijk gezegd niet te wagen. Ik laat dat graag aan de HDB, ik ben slechts de commandant van een uitvoerende dienst. Ik hoop in elk geval dat wordt voorkomen dat er in de archeologische wereld verwachtingen worden geschapen die wij (MinDef) niet kunnen en vooral niet willen waarmaken. Met het verwijderen van het woord "archeologen" is al veel gewonnen.

Groet,

5.1.2.E

Van: 5.1.2.E BS/AL/HDB/Belmdwrs

Verzonden: donderdag 10 oktober 2019 13:33

Aan: 5.1.2.E 5.1.2.E CLAS/OTCO/OTCLOG/BIDKL <5.1.2.E @mindef.nl>; 5.1.2.E Mr., BS/AL/DJZ/Cl. NTRH <5.1.2.E @mindef.nl>

CC: 5.1.2.E 5.1.2.E CLSK/LCW/STAF CDT <5.1.2.E @mindef.nl>

Onderwerp: RE: Samenwerking vliegtuigbergers en archeologen

Dank 5.1.2.E

Als ik het goed begrijp is er dus wel degelijk onduidelijkheid over de taken en bevoegdheden en hoe verschillende partijen deze interpreteren. Daarnaast is er dus iets opgeschreven wat niet tegemoetkomt aan de dagelijkse praktijk. Lijkt mij dus niet verkeerd dit te verduidelijken.

Wat vinden jullie van het volgende tekstvoorstel:

Ik ga mij ervoor inspannen de taakverdeling bij het bergen van vliegtuigwrakken, en samenwerking tussen diverse betrokkenen, te verbeteren.

('ik' is dan minister van OCW).

Groet,

5.1.2.E

From: 5.1.2.E 5.1.2.E CLAS/OTCO/OTCLOG/BIDKL

Sent: donderdag 10 oktober 2019 12:29

To: 5.1.2.E BS/AL/HDB/Belmdwrs <5.1.2.E @mindef.nl>

Cc: 5.1.2.E 5.1.2.E CLSK/LCW/STAF CDT <5.1.2.E @mindef.nl>

Subject: RE: Samenwerking vliegtuigbergers en archeologen

5.1.2.E

Gedurende (BIDKL en EODD) en na (CLSK) de Tweede Wereldoorlog zijn de taken van slachtofferberging- en identificatie, explosievenruiming en vliegtuigwrakkenberging gemandateerd aan de hiervoor genoemde Defensiediensten. Bij het opstellen van de Erfgoedwet 2016 heeft OCW nimmer aan deze Defensietaken gedacht (ze zijn deze simpelweg vergeten - bron: Erfgoedinspectie). Maar OCW heeft wel een duidelijke definitie gegeven van cultureel erfgoed. Veldgraven, niet-gesprongen explosieven en vliegtuigwrakken uit WO2 vallen volgens OCW nu onder deze definitie. Opgraving is voorbehouden aan gecertificeerde archeologen, zo stelt OCW in de Erfgoedwet. Archeologen schermen daar nu vaak mee, zeker in het geval van wrakkenberging. Bij vliegtuigbommen doet zich deze discussie met archeologen begrijpelijkerwijs niet voor, terwijl dit volgens de regel van de Erfgoedwet ook cultureel erfgoed zijn.

Defensie heeft bijzonder veel aandacht voor de bescherming van cultureel erfgoed. Echter, bij oorlogsslachtoffers, niet-gesprongen explosieven en vliegtuigwrakken gelden er andere belangen. Belangen die cultureel erfgoed overstijgen. Openbare orde en veiligheid en de zorgplicht en ereschuld t.o.v. gesneuvelden en hun nabestaanden. Dat een vermist oorlogsslachtoffer inmiddels is geskeletteerd maakt hem of haar niet plotsklaps een archeologisch object. Een vliegtuigbom is nog altijd gevaarlijk

en er is nog nooit een archeoloog geweest die deze als cultureel erfgoed heeft geclaimd. Toch is die bom dat volgens de Erfgoedwet wel.

Tijdens onze gesprekken in 2017 heeft de Erfgoedinspectie zoals gezegd toegegeven dat OCW de bovengenoemde Defensietaken over het hoofd heeft gezien. De Erfgoedinspectie gaf toen tevens aan er niet op uit te zijn om deze Defensietaken ter discussie te stellen, maar wel te willen aansturen op een beleidsaanpassing. Omdat ik een beleidsaanpassing een uitstekend idee vond heb ik toentertijd het volgende voorgesteld: Op de Erfgoedwet bestaan aanvullingsbesluiten. Zo is er het Besluit Erfgoedwet Archeologie - Metaaldetectie. Hierin worden de voorwaarden weergegeven waaronder amateurmetaaldetectorhobbyisten met hun apparatuur mogen zoeken.

Om de WO2 gerelateerde Defensietaken te borgen en het hiaat in de Erfgoedwet op te vullen heb ik aan de Erfgoedinspectie een **Besluit Erfgoedwet Archeologie – Defensietaken** voorgesteld. Waarin wordt weergegeven dat WO2 slachtofferberging- en identificatie, explosievenruiming en wrakkenberging onverminderd zijn voorbehouden aan de respectievelijke Defensiediensten. Dat zou aan alle onnodige discussies een einde kunnen maken. Of daar ooit iets mee is gedaan is mij onbekend.

De Defensiediensten beschouwen hun werkterrein niet als archeologie (maar als slachtofferberging- en identificatie, explosievenruiming en wrakkenberging). Dat er sinds hun mandateringen vijfenzeventig jaar is verstreken doet daar niets aan af. Hun taken en verantwoordelijkheden zijn tussentijds niet veranderd. Een vliegtuigberging is voor de Defensiediensten geen archeologisch project en behoeft daarom geen archeologische begeleiding in de zin van de Erfgoedwet. Omdat de Defensietaken nog altijd niet geborgd zijn in de Erfgoedwet lijken de gemeenten huiverig voor OCW/de Erfgoedwet en huren daarom archeologische begeleiding in. Er is echter gebleken dat de onderzoeksvragen die archeologen zichzelf tijdens vliegtuigbergingen stellen door de respectievelijke Defensiediensten reeds meer dan uitstekend worden beantwoord. De vraag is dus ook wat de meerwaarde zou zijn van een nauwere samenwerking tussen vliegtuigbergers en archeologen. Met de hieronder voorgestelde toezegging committeren wij ons aan de archeologische wereld (let op: de begeleiding is ook nog eens een commercieel product van archeologische adviesbureaus) en zetten we wellicht zelfs de zaag in onze eigen stoelpoten. Dat lijkt mij onverstandig.

Groet,

5.1.2.E

5.1.2.E

5.1.2.E

Senior Identificatiespecialist

Koninklijke Landmacht
Ministerie van Defensie

Bezoekadres (laboratorium): Dumoulinkazerne | Zeisterspoor 19 | 3769 AP | Soesterberg-NL | 5.1.2.E
Postadres: Postbus 109 | 3769 ZJ | MPC 53A | Soesterberg-NL

Mil tel *5.1.2.E
Ext tel 5.1.2.E
Fax (0031) (0) 33-462100
Mobiel (0031) (5.1.2.E
E: 5.1.2.E@mindef.nl
Mob E: 5.1.2.E@gmail.com

Vrijdagen afwezig

Van: 5.1.2.E BS/AL/HDB/Belmdwrs

Verzonden: donderdag 10 oktober 2019 11:29

Aan: 5.1.2.E Mr., BS/AL/DJZ/Cl. NTRH <5.1.2.E@mindef.nl>

CC: 5.1.2.E 5.1.2.E CLSK/LCW/O&L/SQN T&MO/PVE CBRNE <5.1.2.E@mindef.nl>; 5.1.2.E 5.1.2.E

CLAS/OTCO/OTCLOG/BIDKL <5.1.2.E@mindef.nl>; 5.1.2.E 5.1.2.E CLSK/LCW/STAF CDT

<5.1.2.E@mindef.nl>

Onderwerp: RE: Samenwerking vliegtuigbergers en archeologen

Ha 5.1.2.E

Zie de mailconversatie hieronder. Wat vindt jij van het voorstel van OCW om in een brief aan te kondigen dat Defensie en OCW zich er gezamenlijk voor gaan inzetten om de samenwerking tussen de archeologen en vliegtuigbergers te verbeteren? Letterlijke quote uit de brief nu:

- Ik zal mij er samen met de minister van Defensie voor inspannen om de samenwerking tussen archeologen en vliegtuigbergers te bevorderen.

Op zich zijn we in gesprek met OCW over het onderwerp. Waar ik een beetje mee zit is dat het aan de gemeenten is om te besluiten archeologen bij een vliegtuigberging uit te nodigen. Een berging kan ook zonder archeologen. Maar zoals het er nu staat, is het net alsof beide partijen aanwezig moeten zijn. OCW hecht er veel waarde aan een toezegging van deze strekking op te nemen. Ik twijfel. Ik heb het probleem niet helemaal helder.

@ 5.1.2.E wat bedoel je precies met dat een vliegtuigwrak niet binnen de definitie van cultureel erfgoed valt? Vinden wij dat of is dit ergens terug te vinden?

Groet,

5.1.2.E

From: 5.1.2.E 5.1.2.E CLSK/LCW/STAF CDT

Sent: donderdag 10 oktober 2019 10:57

To: 5.1.2.E BS/AL/HDB/Belmdwrs <5.1.2.E@mindef.nl>

Cc: 5.1.2.E 5.1.2.E CLSK/LCW/O&L/SQN T&MO/PVE CBRNE <5.1.2.E@mindef.nl>; 5.1.2.E 5.1.2.E

CLAS/OTCO/OTCLOG/BIDKL <5.1.2.E@mindef.nl>

Subject: RE: Samenwerking vliegtuigbergers en archeologen

Beste 5.1.2.E

Allereerst even het standpunt van Defensie zoals ik dit ken:

Erfgoedwet: standpunt Ministerie van Defensie

Defensie werkt mee met de bescherming van erfgoed waar mogelijk, bijvoorbeeld bij de bescherming van grafheuvels op oefenterreinen, waar het gaat om de monumentenstatus van Defensie-gebouwen, en door zorgvuldig behoud & beheer van museale collecties van historisch militair erfgoed. Er bestaat echter een fundamenteel verschil tussen de militaire diensten, overige overheidsorganisaties en particuliere instellingen wanneer het gaat om de opgraving van restanten uit WO2, zoals niet-gesprongen explosieven, vliegtuigwrakken en stoffelijke resten van vermisten. Daarbij gelden onveranderd andere, niet-erfgoed overwegingen, zoals openbare orde en veiligheid en de zorgplicht en ereschuld v.w.b. de vermiste oorlogsslachtoffers. Deze koninkrijkstaken zijn sinds 1945 voorbehouden aan de Defensiediensten. Hoewel waar mogelijk archeologische technieken worden toegepast, beschouwt Defensie het eigen veldwerk niet als archeologisch veldonderzoek. Het werk van de BIDKL, EODD en KLu Bergingsdienst heeft immers een ander oogmerk. Het risico van niet-gesprongen explosieven en wapens, en de identificatie van slachtoffers t.b.v. nog levende familieleden en de herbegrafenis op een militaire begraafplaats **maken duidelijk dat deze zaken buiten de definitie van cultureel erfgoed staan**. De tijds termijn maakt daarbij niet uit. De explosieven zijn nog steeds gevaarlijk, de identificatie voor de nabestaanden nog steeds zeer relevant.

De vliegtuigberging dient dan ook een uitzonderingspositie te verkrijgen binnen de erfgoedwet; zie het donker gemaakte gedeelte.

Pas als dit geregeld is kan er gesproken worden over de kaders waartussen de Defensie diensten en de archeologen eventueel kunnen samenwerken.

Een toezegging van de minister om de samenwerking tussen vliegtuigbergers en archeologen te verbeteren is m.i. dan ook ongepast.

Met vriendelijke groet,

5 1,2,E

Majoor 5 1,2,E
Stafofficier Vliegtuigberging
CLSK/LCW/Staf

5 1,2,E
5 1,2,E @mindef.nl
5 1,2,E @hotmail.nl

From: 5 1,2,E BS/AL/HDB/Belmdwrs
Sent: donderdag 10 oktober 2019 09:25
To: 5 1,2,E 5 1,2,E CLSK/LCW/STAF CDT <5 1,2,E @mindef.nl>; 5 1,2,E 5 1,2,E CLSK/LCW/O&L/SQN
T&MO/PVE CBRNE <5 1,2,E @mindef.nl>
Subject: Samenwerking vliegtuigbergers en archeologen

5 1,2,E 5 1,2,E

Even een vraag: OCW is een brief aan het opstellen over tweede werelderfgoed. In deze brief willen zij nu aankondigen dat Defensie en OCW zich er gezamenlijk voor gaan inzetten om de samenwerking tussen de archeologen en vliegtuigbergers te verbeteren.

Wat is hier volgens jullie aan de hand? Heeft het nut de minister nu zo'n toezegging te laten doen?

Hoor het graag. Wellicht kunnen we er vandaag even over bellen.

Dank en groet,

512E

512E

Senior Beleidsmedewerker

.....
Hoofddirectie Beleid

Bestuursstaf

Ministerie van Defensie

PKC | Plein 4 | 2511 CR | Den Haag | 512E
Postbus 20701 | 2500 ES | Den Haag | MPC 58B

.....
M 512E

E 512E @mindef.nl

.....

Docnr 6
From: "5.1.2.E 5.1.2.E DOSCO/DFLB/KTOMMB/MUSEUM" <5.1.2.E @mindef.nl>
Sent: Thu, 17 Oct 2019 09:19:03 +0200
To: "5.1.2.E 5.1.2.E" <5.1.2.E @mindef.nl>; "5.1.2.E 5.1.2.E DOSCO/NLDA/NIMH" <5.1.2.E @mindef.nl>; "5.1.2.E Mr., BS/AL/DJZ/CI. NTRH" <5.1.2.E @mindef.nl>; "5.1.2.E 5.1.2.E CLSK/LCW/STAF CDT" <5.1.2.E @mindef.nl>; "5.1.2.E 5.1.2.E CLAS/OTCO/OTCLOG/BIDKL" <5.1.2.E @mindef.nl>
Subject: RE: conceptbrief OCW over WOII-erfgoed en bergen vliegtuigwrakken
Attachments: 20191015 Brief erfgoed WO II track changes M.OCW en Def.docx

Beste 5.1.2.E

Hier ons commentaar/correcties.

Hartelijks,

5.1.2.E

5.1.2.E

Ministerie van Defensie

Velperweg 147 | 6824 MB | Arnhem |
Antwoordnummer 1781 | 6800 VR | Arnhem | MPC 43E

Tel 5.1.2.E
Mobiel 5.1.2.E
E-mail 5.1.2.E @mindef.nl

Collecties online:

www.museumbronbeek.nl

www.bronbeek.nl

Mogelijk gemaakt door de Stichting Vrienden van Bronbeek

Van: 5.1.2.E BS/AL/HDB/Belmdwrs

Verzonden: dinsdag 15 oktober 2019 16:33

Aan: 5.1.2.E 5.1.2.E DOSCO/DFLB/KTOMMB/MUSEUM; 5.1.2.E 5.1.2.E DOSCO/NLDA/NIMH; 5.1.2.E Mr., BS/AL/DJZ/CI. NTRH; 5.1.2.E 5.1.2.E CLSK/LCW/STAF CDT; 5.1.2.E 5.1.2.E CLAS/OTCO/OTCLOG/BIDKL

Onderwerp: conceptbrief OCW over WOII-erfgoed en bergen vliegtuigwrakken

Beste allen,

In de bijlage vinden jullie een concept-kamerbrief over een herziene visie op het gebied van Tweede Wereldoorlog(erfgoed). Deze brief zal door OCW na het herfstreces naar de Kamer worden gestuurd.

Willen jullie even meelezen? Ik had met OCW afgesproken dat een bepaalde zin eruit zou gaan, maar deze staat er nog steeds in. Deze moet dus sowieso anders. Zie track changes in het document.

In de brief wordt van de mogelijkheid gebruik gemaakt om een link te leggen met het actualiseren van de erfgoedwet. Dit lijkt mij geen slechte ontwikkeling. Hierbij pakken we volgens mij een huidige onduidelijkheid in de praktijk aan.

Zouden jullie mij voor donderdag 17 oktober 9:00 uur van een reactie willen voorzien?

Dank en groet,

S 1.2.E

S 1.2.E

Senior Beleidsmedewerker

.....
Hoofddirectie Beleid

Bestuursstaf

Ministerie van Defensie

PKC | Plein 4 | 2511 CR | Den Haag | S 1.2.E

Postbus 20701 | 2500 ES | Den Haag | MPC 58B

.....
M S 1.2.E

E S 1.2.E @mindef.nl

.....

Docnr 7
From: "5.1.2.E" Mr., BS/AL/DJZ/Cl. NTRH" <5.1.2.E@mindef.nl>
Sent: Thu, 17 Oct 2019 15:52:06 +0200
To: "5.1.2.E" <5.1.2.E@mindef.nl>
Cc: "5.1.2.E" 5.1.2.E DOSCO/DFLB/KTOMMB/MUSEUM" <5.1.2.E@mindef.nl>;
"5.1.2.E" 5.1.2.E DOSCO/NLDA/NIMH" <5.1.2.E@mindef.nl>; "5.1.2.E" Mr., BS/AL/DJZ/Cl. NTRH"
<5.1.2.E@mindef.nl>; "5.1.2.E" 5.1.2.E CLSK/LCW/STAF CDT" <5.1.2.E@mindef.nl>; "5.1.2.E"
5.1.2.E CLAS/OTCO/OTCLOG/BIDKL" <5.1.2.E@mindef.nl>
Subject: RE: conceptbrief OCW over WOII-erfgoed en bergen vliegtuigwrakken
Attachments: 2016010771-BIDKL.pdf, 20191015 Brief erfgoed WO II track changes M.OCW en Def en DJZ.docx

5.1.2.E

Zie mijn kanttekeningen in de Word-bijlage. Ter info het convenant met de Oorlogsgravenstichting ter adstructie bij de toevoeging dat deze niet alleen door BZK, maar ook door MinDEF wordt ondersteund.

Mvg

5.1.2.E

Van: 5.1.2.E BS/AL/HDB/Belmdwrs
Verzonden: dinsdag 15 oktober 2019 16:33
Aan: 5.1.2.E 5.1.2.E DOSCO/DFLB/KTOMMB/MUSEUM <5.1.2.E@mindef.nl>; 5.1.2.E 5.1.2.E
DOSCO/NLDA/NIMH <5.1.2.E@mindef.nl>; 5.1.2.E Mr., BS/AL/DJZ/Cl. NTRH <5.1.2.E@mindef.nl>;
5.1.2.E 5.1.2.E CLSK/LCW/STAF CDT <5.1.2.E@mindef.nl>; 5.1.2.E 5.1.2.E CLAS/OTCO/OTCLOG/BIDKL
<5.1.2.E@mindef.nl>
Onderwerp: conceptbrief OCW over WOII-erfgoed en bergen vliegtuigwrakken

Beste allen,

In de bijlage vinden jullie een concept-kamerbrief over een herziene visie op het gebied van Tweede Wereldoorlog(er)goed. Deze brief zal door OCW na het herfstreces naar de Kamer worden gestuurd.

Willen jullie even meelezen? Ik had met OCW afgesproken dat een bepaalde zin eruit zou gaan, maar deze staat er nog steeds in. Deze moet dus sowieso anders. Zie track changes in het document.

In de brief wordt van de mogelijkheid gebruik gemaakt om een link te leggen met het actualiseren van de erfgoedwet. Dit lijkt mij geen slechte ontwikkeling. Hierbij pakken we volgens mij een huidige onduidelijkheid in de praktijk aan.

Zouden jullie mij voor donderdag 17 oktober 9:00 uur van een reactie willen voorzien?

Dank en groet,

5.1.2.E

5.1.2.E
Senior Beleidsmedewerker

.....
Hoofddirectie Beleid

Bestuursstaf

Ministerie van Defensie

PKC | Plein 4 | 2511 CR | Den Haag | 5.1.2.E
Postbus 20701 | 2500 ES | Den Haag | MPC 58B

.....
M 5.1.2.E

E 5.1.2.E@mindef.nl
.....

Docnr 8
From: "5.1.2.E" BS/AL/HDB/Belmdwrs" <5.1.2.E@mindef.nl>
Sent: Fri, 18 Oct 2019 15:37:11 +0200
To: "5.1.2.E" <5.1.2.E@minocw.nl>; "5.1.2.E" <5.1.2.E@minocw.nl>
Cc: "5.1.2.E" Mr., BS/AL/DJZ/Cl. NTRH" <5.1.2.E@mindef.nl>
Subject: Commentaar Defensie erfgoed-brief
Attachments: 20191018 Brief erfgoed WO II track changes M.OCW en Def.docx

Ha 5.1.2.E en 5.1.2.E

Zie hierbij onze reactie op jullie brief.

We vragen ons een beetje af of deze brief de plek is om de hele discussie over vliegtuigwrakken neer te leggen. Inhoudelijk zijn wij voorstander van het aanpassen van wet- en regelgeving om de praktijk rondom het bergen van vliegtuigwrakken passend te maken. Echter, de vragen rijzen hier of de Erfgoedwet daarvoor de aangewezen plaats is. Ik ben geen expert daarop, dus ik zou dan liever eerst een inhoudelijk gesprek willen waarbij we dit met de juiste experts aan tafel bespreken. Ik proef in onze organisatie dat dit nu te snel gaat.

Een andere reden waarom we het onderwerp van vliegtuigbergingen liever niet opgenomen zien, is dat er voor het bergen van vliegtuigen vaak andere overwegingen meespelen en aan ten grondslag liggen dan archeologische overwegingen. Denk aan publieke orde en veiligheid. Door het nu op te nemen in deze brief, lijkt het alsof archeologische overwegingen leidend zijn. Het bergen van vliegtuigen is vanwege veiligheidsoverwegingen aan Defensie gemandateerd. We moeten dit dan ook leidend laten zijn. Hier kan de archeologie zeker een rol krijgen, indien gewenst door de opdrachtgevende gemeente. Maar het startpunt is veilige berging.

@ 5.1.2.E heb jij nog toevoegingen? Heb ik het zo goed omschreven?

Kortom, met de brief zoals deze er nu ligt kunnen we niet instemmen. We zien de volgende versie dan ook graag tegemoet.

Groet,

5.1.2.E

5.1.2.E

Senior Beleidsmedewerker

.....
Hoofddirectie Beleid

Bestuursstaf

Ministerie van Defensie

PKC | Plein 4 | 2511 CR | Den Haag | 5.1.2.E
Postbus 20701 | 2500 ES | Den Haag | MPC 58B

.....
M 5.1.2.E

E 5.1.2.E @mindef.nl
.....

Docnr 9

From: "5.1.2.E" <5.1.2.E@minocw.nl>
Sent: Fri, 18 Oct 2019 15:53:16 +0200
To: "5.1.2.E" <5.1.2.E@minocw.nl>; "5.1.2.E" <5.1.2.E@minocw.nl>
Cc: "5.1.2.E" Mr., BS/AL/DJZ/CI. NTRH" <5.1.2.E@minodef.nl>; "5.1.2.E" <5.1.2.E@minodef.nl>
Subject: RE: Commentaar Defensie erfgoed-brief

5.1.2.E en 5.1.2.E

Net met 5.1.2.E gesproken. De tekstuele aanpassing ten aanzien van vliegtuigbergingen is wat mij betreft inhoudelijk akkoord. Over de opmerkingen in de kantlijn kunnen en gaan we nog uitgebreid met elkaar van gedachten wisselen...

Groet,

5.1.2.E

Van: 5.1.2.E @minodef.nl [5.1.2.E @minodef.nl]
Verzonden: vrijdag 18 oktober 2019 15:37
Aan: 5.1.2.E ; 5.1.2.E
CC: 5.1.2.E @minodef.nl
Onderwerp: Commentaar Defensie erfgoed-brief

Ha 5.1.2.E en 5.1.2.E

Zie hierbij onze reactie op jullie brief.

We vragen ons een beetje af of deze brief de plek is om de hele discussie over vliegtuigwrakken neer te leggen. Inhoudelijk zijn wij voorstander van het aanpassen van wet- en regelgeving om de praktijk rondom het bergen van vliegtuigwrakken passend te maken. Echter, de vragen rijzen hier of de Erfgoedwet daarvoor de aangewezen plaats is. Ik ben geen expert daarop, dus ik zou dan liever eerst een inhoudelijk gesprek willen waarbij we dit met de juiste experts aan tafel bespreken. Ik proef in onze organisatie dat dit nu te snel gaat.

Een andere reden waarom we het onderwerp van vliegtuigbergingen liever niet opgenomen zien, is dat er voor het bergen van vliegtuigen vaak andere overwegingen meespelen en aan ten grondslag liggen dan archeologische overwegingen. Denk aan publieke orde en veiligheid. Door het nu op te nemen in deze brief, lijkt het alsof archeologische overwegingen leidend zijn. Het bergen van vliegtuigen is vanwege veiligheidsoverwegingen aan Defensie gemandateerd. We moeten dit dan ook leidend laten zijn. Hier kan de archeologie zeker een rol krijgen, indien gewenst door de opdrachtgevende gemeente. Maar het startpunt is veilige berging.

@ 5.1.2.E heb jij nog toevoegingen? Heb ik het zo goed omschreven?

Kortom, met de brief zoals deze er nu ligt kunnen we niet instemmen. We zien de volgende versie dan ook graag tegemoet.

Groet,

5.1.2.E

5.1.2.E

Senior Beleidsmedewerker

.....
Hoofddirectie Beleid

Bestuursstaf

Ministerie van Defensie

PKC | Plein 4 | 2511 CR | Den Haag | 5.1.2.E
Postbus 20701 | 2500 ES | Den Haag | MPC 58B
.....

M § 12E
E § 12E @mindef.nl

.....

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.